

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษารั้ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ การสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา
4. แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร(Communicative language teaching)
5. หลักสูตรภาษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. กลวิธีการสอนความคิดสร้างสรรค์
7. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการศึกษา

1. เอกสารเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

ความหมายของการคิด (Thinking)

การคิดเป็นกระบวนการทางสมองของมนุษย์ซึ่งมีศักยภาพสูงมาก และเป็นส่วนที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์โลกอื่น ๆ ตั้งแต่อดีตมนุษย์ที่มีความสามารถในการคิดในแต่ละยุคแต่ละสมัยก็ได้พยายามคิดค้นหาคำอธิบายเกี่ยวกับการคิด ซึ่งแฝงอยู่ในเรื่องของการเรียนรู้ของมนุษย์ไว้อย่างหลากหลาย การศึกษาแนวคิดในอดีตนอกจากจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดใหม่ ๆ แล้ว ยังเป็นการทบทวนภูมิปัญญาของนักคิดในอดีต ซึ่งอาจจะตกหล่นสูญหาย หรือเสื่อมความนิยมไปด้วยกาลและสมัย แต่อาจยังคงคุณค่ามหาศาลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ (ทิสนา แจมมณี และคณะ, 2544)

เชดส์คีย์ โฆวาสินธ์ (2540) (อ้างถึงใน ชูติมา วงษ์พระลับ, 2549) ได้ให้ความหมายของการคิดว่าเป็นกระบวนการทางสมอง ทั้งในส่วนที่เป็นศักยภาพของสมองในการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ มาประมวลผลเบื้องต้น แล้วใช้วิธีการคิดที่มีอยู่หรือเคยได้รับการฝึกฝนมาประมวลสรุป

ฉันทนา กล่อมจิต (2540) (อ้างถึงใน ชูติมา วงษ์พระลับ, 2549) ให้ความหมายของการคิดไว้ว่าการคิดคือกระบวนการที่เกิดขึ้น ในสมองของบุคคล โดยอาศัยข้อมูลประสบการณ์จากสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาทางอวัยวะรับสัมผัส เกิดการรู้สึกการรับรู้และระบบ ความจำ

กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542) ได้ให้ความหมายของการคิดว่าการคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมองโดยใช้ประสบการณ์มาสัมพันธ์กับสิ่งเร้า และสภาพแวดล้อมโดยนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ สังเคราะห์ และประเมินอย่างมีระบบและเหตุผล เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่

จากความหมายของการคิดดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า การคิดเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในสมองที่ต้องอาศัยประสบการณ์และทักษะต่าง ๆ ที่สั่งสมมา จัดกระทำต่อสิ่งเร้า สถานการณ์หรือข้อมูลใหม่ที่กำลังเผชิญอยู่ เพื่อแก้ปัญหา แสวงหาคำตอบหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

อุทัย โปธิสุข(2544) (อ้างถึงใน ชุตินา วงษ์พระลับ, 2549)กล่าวถึงความคิดขั้นสูงที่ใช้ในการฝึกฝนความคิดในปัจจุบันมักจะเกี่ยวข้องกับการคิดดังนี้

1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) หมายถึง วิธีคิดอย่างมีเหตุผล มีหลักเกณฑ์ มีหลักฐาน และมีประสิทธิภาพ ก่อนตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่ออะไร หรือก่อนที่จะตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำอะไร

2) การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง กระบวนการทางปัญญาในระดับสูงที่ใช้กระบวนการทางความคิดหลาย ๆ อย่างมารวมกัน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือแก้ปัญหาที่มีอยู่ให้ดีขึ้น

3) การคิดแบบอภิปัญญา (Meta-cognition) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับทำที่หรือแนวโน้มของตน ว่ามีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการและเงื่อนไข ตลอดจนการควบคุมที่สัมพันธ์กับกระบวนการและกิจกรรมทางพุทธิปัญญา และในทำนองเดียวกันก็เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีสติและมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเองพร้อมทั้งมีความสามารถและแนวโน้มที่จะควบคุมกระบวนการเหล่านั้นในขณะที่เรียนรู้ได้

4) การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving) หมายถึง กระบวนการทำงานที่สลับซับซ้อนของสมองที่ต้องอาศัยสติปัญญา ทักษะความรู้ ความเข้าใจ ความคิด การรับรู้ ความชำนาญ รูปแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ประสบการณ์เดิมทั้งจากทางตรงและทางอ้อม มโนคติ กฎเกณฑ์ ข้อสรุป การพิจารณา การสังเกต และการใช้กลยุทธ์ทางปัญญาที่จะวิเคราะห์ ความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ มีเหตุผลและจินตนาการ เพื่อหาแนวทางปฏิบัติให้ปัญหานั้นหมดสิ้นไป บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการและการได้มาซึ่งความรู้ใหม่

5) การตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง การกระทำของบุคคลในการเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลาย ๆ ทางเลือก โดยการรวบรวมและประเมินข้อมูลและสิ่งประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญ โดยการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเลือกเดียวที่สามารถตอบสนองเป้าหมายหรือความต้องการของผู้เลือกเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติจนกระทั่งนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ

6) การคิดแบบญาณปัญญา (Intuitive Thinking)

7) การคิดในด้านดี (Positive Thinking)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่าทักษะการคิด การคิดขั้นสูงนั้นเป็นการคิดที่สลับซับซ้อน ต้องอาศัยทักษะพื้นฐานต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบในการคิด และยังประกอบด้วยคุณลักษณะการคิดในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ การคิดแบบอภิปัญญา การคิดแก้ปัญหาและการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่สามารถกระตุ้นหรือส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ด้วยการฝึก ความคิดสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ เป็นการรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา เพื่อสร้างรูปแบบใหม่ ๆ หรือผลผลิตใหม่ ๆ ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบและวิธีที่มีความหมาย (Torrance, 1972; Brandwein, 1960 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2535) ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะความคิดอเนกนัย (Divergent Thinking) คือ ความคิดหลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุมคิด กว้างไกล ซึ่งลักษณะความคิดเช่นนี้ จะนำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ และประกอบไปด้วยความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องตัว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) (Guilford, 1950 อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2540)

อารี รังสินันท์ (2537) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์นับเป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอเนกนัยอันนำไปสู่การคิดค้นพบ สิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดคิดแปลง ประยุกต์จากความคิดเดิม ผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิด ทฤษฎี หลักการได้สำเร็จ ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้นี้มีไม่เพียงแต่คิดในสิ่งที่เป็นไปได้ หรือสิ่งที่เป็เหตุเป็นผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ความคิดจินตนาการ ก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะก่อให้เกิดความแปลกใหม่ แต่ต้องควบคู่กันไปกับความพยายามจะสร้างความคิดฝันหรือจินตนาการให้เป็นไปได้ ในการจินตนาการประยุกต์ จึงทำให้เกิดผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ขึ้น (ชาตุนรงค์ พรุ่งโรจน์, 2546) พบว่ามีคำสำคัญกล่าวไว้สอดคล้องกันอย่างน่าสนใจ ซึ่งอาจใช้อธิบายคุณสมบัติของความคิดสร้างสรรค์ได้ดังนี้

- (1) ริเริ่ม แปลกใหม่ แตกต่าง : ผู้ศึกษาโดย : ชิมปีตัน / เดรฟดาล / เวสคอตและสมิท / ทอเรนซ์
- (2) ผสมผสาน บูรณาการ : ผู้ศึกษาโดย : เวสคอตและสมิท
- (3) โยงสัมพันธ์ : ผู้ศึกษาโดย : วอลลาซและโคแกน / เมคนิค / แมสัน
- (4) อเนกนัย : ผู้ศึกษาโดย : กิลฟอร์ด

(5) จินตนาการ : ผู้ศึกษาโดย : ออสมอน / สเปียมเมน / เกสตัลท์

อาร์ พันธ์มณี (2540) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถของสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือเรียกว่าลักษณะการคิดแบบอนกนัยซึ่งประกอบด้วย

(1) ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะการคิดแบบแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดง่าย ๆ ความคิดริเริ่มเป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม อาจเป็นการที่เอาความรู้เดิมมาดัดแปลง แล้วประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลของการคิดในเรื่องการแปลงรูป

(2) ความคล่องในการคิด (Fluency) หมายถึง ความสามารถในการคิด ได้คำตอบจำนวนมาก ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลของการคิดในเรื่อง หน่วย ความสัมพันธ์และ ระบบ

(3) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) หมายถึง การคิดได้หลายแบบหลายอย่างหลายประเภทอย่างเป็นอิสระ และกว้างขวางมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา คนที่มีความคิดยืดหยุ่นในการคิดมีความแปลกแตกต่างออกไป หลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อนหรือเพิ่มคุณภาพความคิดให้มากขึ้นด้วยการจัดเป็นหมวดหมู่ และมีหลักเกณฑ์ยิ่งขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลของการคิด เรื่อง จำพวก และการแปลงรูป

(4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความสามารถในการคิดรายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดริเริ่ม ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลของการคิดเรื่องการแสดง ความหมาย

สมศักดิ์ ภูวิภาดารัตน์ (2541) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนยากแก่การให้คำจำกัดความที่ตายตัว ถ้าพิจารณาความคิดสร้างสรรค์ในเชิงผลงาน (product) ผลงานนั้นต้องเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และมีคุณค่า โดยมีผู้ยอมรับ ถ้าพิจารณาความคิดสร้างสรรค์เชิงกระบวนการ (process) กระบวนการคิดสร้างสรรค์ คือ การเชื่อมโยงสิ่งของหรือความคิดที่มีความแตกต่างกันมากเข้าด้วยกัน ถ้าพิจารณาความคิดสร้างสรรค์เชิงบุคคล บุคคลนั้นจะต้องเป็นคนที่มีความแปลกเป็นของตัวเอง (originality) เป็นผู้ที่มีความคิดคล่อง (fluency) มีความคิดยืดหยุ่น (flexibility) และสามารถให้รายละเอียดในความคิดนั้น ๆ ได้ (elaboration)

จากความหมายความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมา สามารถสรุป ได้ว่าความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถของบุคคลที่สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ โดยนำเอาประสบการณ์เดิมมาประยุกต์ให้เกิดเป็นความคิดในแง่มุมใหม่ และนำมาใช้ประโยชน์ได้ โดยประกอบด้วยความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม ที่เป็นของตนเอง

ทฤษฎีที่อธิบายถึงกระบวนการคิดสร้างสรรค์

(1) ทฤษฎีของ Torrance (1965 อ้างถึงใน อารี รังสินันท์, 2532) Torrance ได้ให้ความหมายของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Creative Process) ว่าเป็น กระบวนการของความรู้สึกรู้สึกไวต่อปัญหาหรือสิ่งที่บกพร่องขาดหายไป แล้วจึงรวบรวมความคิดตั้งเป็นสมมุติฐานขึ้น ต่อจากนั้นก็ทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งขึ้นต่อไป แล้วจึงเป็นการรายงานผลที่ได้รับจากการทดสอบสมมุติฐานเพื่อเป็นแนวคิดและแนวทางต่อไป ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง และ ทอแรนซ์ เรียกกระบวนการนี้ว่ากระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ทฤษฎีของ Tayer

Tayer (1964 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2535) ได้ให้ข้อคิดของทฤษฎีที่น่าสนใจว่าผลงานของความคิดสร้างสรรค์ของคนนั้น ไม่จำเป็นจะต้องสูงสุดเสมอไป คือไม่จำเป็นต้องคิด ค้นคว้าประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ที่ยังไม่มีผู้คิดมาก่อนเลย หรือสร้างทฤษฎีที่ต้องใช้ความคิดด้านนามธรรมอย่างสูงสุด แต่ความคิดสร้างสรรค์ ของคนเรานั้นอาจจะเป็นขั้นตอนหนึ่งใน 6 ขั้นตอนต่อไปนี้ คือ

ขั้นที่ 1 เป็นความคิดสร้างสรรค์ขั้นต้นสุด เป็นสิ่งธรรมดาสามัญ คือ เป็นพฤติกรรมหรือการแสดงออกของตัวอย่างอิสระ ซึ่งพฤติกรรมนั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ริเริ่มและทักษะแต่อย่างใด คือเป็นแต่เพียงให้แสดงออกอย่างอิสระเท่านั้น

ขั้นที่ 2 ได้แก่งานที่ออกมาเป็นผลผลิต ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะบางประการ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ เช่น การทำกับข้าวพลิกแพลงให้อร่อย เป็นต้น

ขั้นที่ 3 เป็นขั้นที่เรียกว่าขั้นสร้าง คือเป็นผลงานที่แสดงให้เห็นว่า ผู้กระทำได้แสดงความคิด ใหม่ของเขาไม่ได้ลอกเลียนแบบมาจากคนอื่น ถึงแม้ว่างานนั้นจะเป็นงานที่ผู้อื่นเคยทำมาแล้วก็ตาม ก็จัดว่าเป็นงาน ที่อยู่ในการสร้างสรรค์ได้ เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ทำคิดค้นขึ้นเอง เช่น การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 4 เป็นขั้นความคิดสร้างสรรค์ขั้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ โดยไม่ซ้ำแบบใครเป็นขั้นที่ผู้กระทำ ได้แสดงให้เห็นความสามารถที่แตกต่างไปจากผู้อื่น

ขั้นที่ 5 เป็นขั้นที่สามารถปรับปรุงขั้นที่สี่ให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 6 เป็นขั้นคิดความสร้างสรรค์สุดยอด สามารถคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมขั้นสูงสุดได้เช่น ชาร์ล ดาร์วิน คิดค้นทฤษฎีวิวัฒนาการขึ้น เป็นต้น

จากทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมา อาจสรุปไว้ว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นมิอยู่ในตนเอง ถ้าเข้าใจ และเห็นความสำคัญก็จะสามารถนำออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์ยังมีลักษณะเป็นกระบวนการ ที่ต้องการทดสอบสมมุติฐาน และยังอาจรวมถึงความคิดสร้างสรรค์ที่ออกมาในรูปของผลงานที่เป็นได้ทั้งผลงานที่ไม่ใช่สิ่งใหม่แต่รู้จักดัดแปลงให้แตกต่างจากเดิม หรือการสร้างขั้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ

องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์

อารี พันธุ์ณี (2540) กล่าวว่า โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์มักเข้าใจและมุ่งไปที่ความคิดริเริ่ม ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยลักษณะความคิดอื่น ๆ รวมด้วย มิใช่เพียงแต่ความคิดริเริ่มเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ความคิดริเริ่มเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้เกิดการเริ่มต้นขึ้น แต่ความสำเร็จของการสร้างสรรค์ก็จำต้องอาศัยลักษณะความคิดอื่น ประกอบด้วย

- 1) ความคิดริเริ่ม (Originality)
- 2) ความคล่องในการคิด (Fluency)
- 3) ความยืดหยุ่นหรือความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility)
- 4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

ซึ่งขยายความได้ดังนี้

1) **ความคิดริเริ่ม (Originality)** หมายถึง ลักษณะการคิดแบบแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดา หรือความคิดง่าย ๆ หรือที่เรียกว่า Wild Idea ความคิดริเริ่มเป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม อาจเป็นการที่เอาความรู้เดิมมาดัดแปลง แล้วประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น ความคิดริเริ่มจึงเป็นลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก เป็นความคิดที่แปลกแตกต่างไปจากเดิม Barlett ได้สรุปว่า ความคิดริเริ่ม เป็นความคิดที่น่าตื่นเต้น ที่เรียกว่า “Adventurous Thinking” เป็นการยอมรับความคิดใหม่และประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความคิดที่ไม่ซ้ำกับความคิดเดิม Simpson ได้กล่าวว่า ความคิดริเริ่มของบุคคลจัดเป็นความสามารถของสมองที่พยายามคิดให้แตกต่างไปจากความคิดเดิมเพื่อนำไปสู่ความคิดใหม่ ๆ Torrance และ Starkweather ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ความคิดริเริ่มเป็นกระบวนการทางสมองที่สามารถคิดให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นลักษณะความคิดที่ไม่ยอมคล้อยตามความคิด (Non-conformity) ของผู้อื่นอย่างง่ายดาย จนกว่าจะมีเหตุผลสมควร และพร้อมกันนั้นก็ยังสามารถขยายความคิดของผู้อื่นให้เด่นชัด และมีน้ำหนักอีกด้วย (Barlett ,1958 ; Simpson 1922 ; Torrance, 1962 ; and Starkweather, 1962 อ้างถึงใน อารี พันธุ์ณี, 2540)

2) **ความคล่องในการคิด (Fluency)** หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น

1. ความคิดคล่องทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่วนั่นเอง

2. ความคิดคล่องทางการโยงสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

3. ความคิดคล่องทางการแสดงออก (Expression Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยค กล่าวคือ สามารถที่จะนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ จากการวิจัยพบว่าบุคคลที่มีความคิดคล่องแคล่วทางการแสดงออกสูง จะมีความคิดสร้างสรรค์

4. ความคิดคล่องในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถในการคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด เช่น ให้คิดหาประโยชน์ ของก้อนอิฐให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนดให้ ความคล่องแคล่วในการคิด มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาเพราะในการแก้ปัญหาจะต้องแสวงหาคำตอบหรือวิธีแก้ไขหลายวิธี และต้องนำวิธีการเหล่านั้นมาทดลองจนกว่าจะพบวิธีการที่ถูกต้องตามที่ต้องการ

3) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) แบ่งออกเป็น

1. ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิดให้หลายประเภทอย่างอิสระ

2. ความคิดยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) ซึ่งมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา คนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้ไม่ซ้ำกัน ตัวอย่าง เช่น ข้อ 1 ในเวลาที่กำหนด ท่านจะใช้หาวายทำอะไรได้บ้าง คำตอบ กระจง กระจาด ตะกร้า กล่องใส่ดินสอ กระจอมเก็บน้ำ เปล เตียงนอน ตู้ โต๊ะ เครื่องเป่า แก้ว แก้วอื่นนอนเล่น โซฟา ตะกร้อชะลอม กรอบรูป กีบเสียบผม ค้ำไม้เทนนิส ค้ำไม้แบดมินตัน เป็นต้น ซึ่งหากนำเอาคำตอบดังกล่าวมาจัดประเภทก็จะจัดได้ 5 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 เฟอร์นิเจอร์ – ตู้ เตียงนอน โต๊ะ แก้ว โซฟา

ประเภทที่ 2 เครื่องใช้ – กระจง กระจาด ตะกร้า กระจอม

ประเภทที่ 3 เครื่องกีฬา – ตะกร้อ ค้ำไม้เทนนิส ค้ำไม้แบดมินตัน

ประเภทที่ 4 เครื่องประดับ – กีบเสียบผม

ประเภทที่ 5 เครื่องเขียน – กล่องใส่ดินสอ

นับได้ว่าความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น เป็นความคิดพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ ได้หลายหมวดหมู่ หลายประเภทตลอดจนสามารถเตรียมทางเลือกไว้หลาย ๆ ทาง ความคิดยืดหยุ่น จึงเป็นความคิดเสริมคุณภาพให้ดีขึ้น

4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) แม้ว่าลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย ลักษณะความคิดหลายลักษณะ เช่น ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่องตัวก็ตาม

ส่วนลักษณะความคิดละเอียดลออมุ่งเน้น การสร้างผลงาน หรือผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์ หรือ อาจกล่าวได้ว่า ความคิดละเอียดลออเป็นจุดสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นผลงาน

ความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา

ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ (2538)(อ้างถึงใน ชูติมา วงษ์พระลับ, 2549) ได้ให้ความหมายของ ความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาคือ ความสามารถของบุคคลในการที่ได้เห็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วสามารถ มองเห็นความสัมพันธ์ ระลึกถึงสิ่งที่สัมพันธ์กับสิ่งที่ได้เห็นออกมาให้ได้มากที่สุด และสามารถรวบรวม สิ่งที่สัมพันธ์เข้าเป็นสิ่งที่ใหม่ที่มีความหมาย ซึ่งเป็นการคิดที่ทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ทางภาษา อาจเป็น คำ วลี ประโยค ข้อความหรือเรื่องราวที่มีความแปลกใหม่ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะมีความสามารถ ในการคิดหลายแง่หลายมุม ทำให้ได้คำตอบหลายทาง

ความสามารถทางภาษาที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์มากที่สุด คือ การเขียน เพราะเป็นความสามารถที่วัดได้สะดวก และการวัดความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาที่ต้องใช้ทักษะ ทางการเขียนเป็นสิ่งสำคัญ จิมล์ม โกวิทางกูร (2530) (อ้างถึงใน ชูติมา วงษ์พระลับ, 2549) กล่าวว่า การ เขียนสร้างสรรค์ คือ การที่เด็กเขียนออกมาจากความรู้สึกนึกคิดจากจิตใจ และจากจินตนาการความรู้สึก ที่เป็นอิสระที่จะเขียน อาจเป็นเรื่องธรรมดาของคน สัตว์ สิ่งแวดล้อม หรือเรื่องที่ผิดแปลกไปจาก ธรรมชาติก็ได้

ดังนั้น ความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา คือ ความสามารถของบุคคลในการที่จะถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิดออกมาเป็นภาษาเขียนจากจินตนาการที่เป็นอิสระ และสามารถทำการวัดได้ด้วย แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทั่ว ๆ ไป

พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยประถมศึกษา

ความคิดสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้มีขึ้นได้ในตัวบุคคลทุกเพศทุกวัย หากสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา สามารถจัดให้ตั้งแต่เยาว์วัยเท่าไร ได้ยิ่งดีและ ต้องจัดต่อเนื่องควบคู่ไปกับพัฒนาการด้านอื่น ๆ ซึ่ง จากการศึกษาพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยประถมศึกษา ของนักจิตวิทยา นักการศึกษาและสถาบันการศึกษาซึ่งแม้ว่าจะใช้วิธีการศึกษา หลาย ๆ วิธีก็ตาม พบว่า มีผลการศึกษาที่ตรงกัน (อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2547 ; สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ, 2541)ดังจะขอกกล่าวถึงผลการศึกษาพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยประถมศึกษา ต่อไปนี้ ซิมป์สัน(Simpson, 1972) พบว่า เมื่อเด็กเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ความคิดสร้างสรรค์ในด้าน จินตนาการอยู่ในระดับต่ำแต่จะเพิ่มขึ้นในตอนปลายประถมศึกษาปีที่ 3 และเริ่มลดลงอีกเมื่อขึ้น ประถมศึกษาปีที่ 4 จากนั้นก็มีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงครึ่งหลังของประถมปีที่ 6 สอดคล้องกับผล การศึกษาของมินิโซตา(Minnesota Studies)ที่พบว่า พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ในชั้นประถมปีที่ 1

จะสูงขึ้นจนถึงชั้นประถมปีที่ 3 และจะเริ่มลดลงในชั้นประถมปีที่ 3 และ 4 แล้วจะเริ่มพัฒนาการต่อไป ในชั้นประถมปีที่ 5-6 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Union College Character Research Project ในปี ค.ศ. 1957 โดย ลิกอน(Ligon, 1957)ที่พบว่า เด็กที่มีอายุ 8-10 ปี จะเพิ่มความสามารถในการ ใช้ทักษะ เพื่อสร้างสรรค์งานและสามารถค้นพบวิธีการต่าง ๆ ที่จะสร้างผลงานสร้างสรรค์ มีความ เป็นตัวของ ตัวเอง ต้องการ โอกาสที่จะแสดงออกเพื่อใช้ความสามารถในสิ่งที่ได้เรียนรู้ ในความคิดริเริ่ม และ ความคิดอย่างคล่องแคล่ว แต่ก็ต้องการกำลังใจและการสนับสนุนเมื่อประสบความล้มเหลว หรือเมื่อ ทำงานที่ยากเกินไป สอดคล้องกับผลการศึกษาของทอเรนซ์(Torrance, 1962, 1967)ที่ชี้ให้เห็นว่า จาก ชั้นประถมปีที่ 1 ถึงประถมปีที่ 3 ความเจริญทางด้านความคิดสร้างสรรค์พัฒนาไปตามลำดับ อย่างสม่ำเสมอแต่จะมามีผลลดลงอย่างเห็นได้ชัดในชั้นประถมปีที่ 4

อาจสรุปได้ว่า ความสนใจ จินตนาการ ทักษะต่างๆ ของการพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะมีลักษณะที่แตกต่างกันไป ดังนั้นในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จำเป็นต้องเข้าใจ ธรรมชาติ ของพฤติกรรม ความต้องการที่เป็นไปตามวัยของเด็ก เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสร้างความคิด สร้างสรรค์ให้แก่เด็ก

การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

เด็กทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ และความคิดสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมให้พัฒนาได้ เด็กที่จะ เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงนั้น จะต้องได้รับการส่งเสริมคุณลักษณะด้านความคิด สร้างสรรค์ให้พัฒนาอย่างเต็มที่ตั้งแต่ในวัยเด็ก กรมวิชาการ(2535) ได้เสนอหลักการส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์ไว้ดังนี้

- 1) ยอมรับคุณค่าและความสามารถของบุคคลอย่างไม่มีเงื่อนไข
- 2) แสดงและเน้นให้เห็นว่าความคิดของเขามีคุณค่าและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์
- 3) ให้ความเข้าใจและเห็นใจในตัวของเขา และความรู้สึกของเขา
- 4) อย่าพยายามกำหนดแบบ เพื่อให้ทุกคนมีความคิดและบุคลิกภาพเดียวกัน
- 5) อย่าสนับสนุนหรือให้รางวัลเฉพาะผลงานที่มีผู้ทดลองทำเป็นที่ยอมรับกันแล้ว
ควรให้ผลงานแปลกใหม่มีโอกาสได้รับรางวัลและคำชมบ้าง
- 6) ส่งเสริมให้ใช้จินตนาการของตนเอง โดยยกย่องเมื่อได้ใช้จินตนาการที่แปลกและมีคุณค่า
- 7) กระตุ้นและส่งเสริมให้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ
- 8) ส่งเสริมให้ถามและให้ความสนใจต่อคำถาม รวมทั้งชี้แนะแหล่งคำตอบ
- 9) ตั้งใจและเอาใจใส่ความคิดแปลก ๆ ของเขาด้วยใจเป็นกลาง
- 10) พึงระลึกเสมอว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะต้องใช้เวลาและค่อยเป็นค่อยไป

บรรยากาศที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เป็นบรรยากาศที่เต็มไปด้วยการยอมรับ และการกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ซึ่งจะช่วยให้เขาได้พบความคิดใหม่ๆ และสามารถพัฒนาศักยภาพทางด้านความคิดสร้างสรรค์ให้เจริญก้าวหน้าตามขีดความสามารถของเขา

แนวการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ตามรูปแบบของ Williams Cub CAI Model (อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2540) ซึ่งเป็นรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก หรือเจตคติในห้องเรียน (A Model of Implementing Cognitive – Affective Behavior in the Classroom) ได้สรุปถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ไว้เป็น 3 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 ด้านเนื้อหา (Content) หมายถึง ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ นั้นยังคงยึดหลักสูตรเป็นแกน และจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

มิติที่ 2 ด้านพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ ของครู (Teacher Behavior) หมายถึง ในการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กนั้น Williams เน้นเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และการเสนอกิจกรรมอันเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์ เขากล่าวว่าครูสามารถจัดการเรียนรู้ ในเนื้อหา วิชาที่กำหนดในหลักสูตร และใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้

มิติที่ 3 ด้านพฤติกรรมนักเรียน (Pupil Behaviors) หมายถึง ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนนั้น Williams ให้ความสำคัญทั้งทางด้านสติปัญญาและด้านจิตใจ หรือความรู้สึกของเด็กซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยเขาแบ่งพฤติกรรมออกเป็น 2 ลักษณะอีกดังนี้

ลักษณะที่ 1 ด้านความรู้ ความเข้าใจ หรือสติปัญญา (Cognitive Behavior) ซึ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านกลไกและการทำงานของสมองที่แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- (1) ความคล่องในการคิด
- (2) ความคิดยืดหยุ่น
- (3) ความคิดริเริ่ม
- (4) ความคิดละเอียดลออ

ลักษณะที่ 2 ด้านความรู้สึกหรือด้านจิตใจ (Affective Behavior) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม เป็นต้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- (1) ความอยากรู้อยากเห็น
- (2) ความพร้อมใจที่จะเสี่ยง
- (3) ความพอใจที่จะทำสิ่งที่ซับซ้อน

(4) ความคิดจินตนาการ

จากแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมและแนวการจัดการเรียนรู้เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นสามารถจัดการเรียนรู้กันได้และ สรุปได้ดังนี้

- 1) ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้กับทุกคน และทุกวัยในบางสิ่งบางอย่าง
- 2) ความสามารถและการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละคนนั้นจะแตกต่างกัน
- 3) ความอิสระในการคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญมากและจะมีผลต่อสุขภาพจิตด้วย
- 4) เด็ก ๆ จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อสถานการณ์เรียนรู้ที่อยู่ในสภาวะสร้างสรรค์

ในการส่งเสริมกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ ส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลต่างๆ ทั้ง ครูผู้จัดการเรียนรู้ ที่จะต้องรู้แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนเทคนิคที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ ส่วนผู้ปกครองก็ต้องวางรากฐานและส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งสภาพแวดล้อม เช่น โรงเรียน หรือสภาพสังคมของเด็ก ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กทั้งสิ้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์

ชาลนรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546) ได้กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์แต่ละคนสามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้น และพัฒนาให้ดีขึ้นได้ เพราะมนุษย์แต่ละคนต่างมีศักยภาพภายในตนเอง แต่ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ต้องมีปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอกมาเกี่ยวข้อง คือ บุคคล บ้านและโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการวางรากฐานของชีวิตในทุก ๆ ด้าน ผู้อิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลคือ พ่อ แม่ และครู เด็กที่เกิดในช่วง 6 ปีแรกของชีวิต จะเป็นระยะที่มีจินตนาการสูง ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์กำลังพัฒนา หากได้รับประสบการณ์ ที่เหมาะสมย่อมเป็นการเริ่มต้นวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในอนาคต

Torrance (1965 อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2540) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาชาวอเมริกัน ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนไว้ว่า ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้เด็กถาม โดยครูควรให้ความสนใจต่อคำถามเหล่านั้น และกระตุ้นให้เด็กรู้จักค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง แม้จะเป็นคำถามที่แปลก ครูควรรับฟังด้วยความสนใจโดยไม่ด่วนประเมิน นอกจากนั้นยังควรส่งเสริมให้เด็กได้ใช้จินตนาการและกล่าวชมเชยเมื่อเด็กแสดงความคิดเห็นที่มีคุณค่าหรือสร้างสรรค์

Rogers (1959 อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2540) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ภาวะที่บุคคลมีความรู้สึกปลอดภัย (Psychological Safety) คือ รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า

และได้รับการยอมรับ รวมทั้งภาวะที่มีเสรีภาพ ในการแสดงออก (Psychological Freedom) ซึ่งภาวะทั้งสองประการอธิบายได้ดังนี้

(1) ความรู้สึกปลอดภัยทางจิต พ่อแม่และครูสามารถสร้างความรู้สึกปลอดภัยได้ โดยการยอมรับความสามารถของเด็กแต่ละคนโดยไม่พยายามประเมินหรือเปรียบเทียบ เพราะจะทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่าตนเองน้อย แต่สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น และมีความมั่นคงทางอารมณ์

(2) ความเป็นอิสระทางจิต สามารถส่งเสริมได้ด้วยการเปิดโอกาสให้มีการแสดงออกอย่างอิสระทั้งความคิด ความรู้สึกและการกระทำ ซึ่งแสดงถึงความเป็นตัวของตัวเอง อันจะนำไปสู่การทดลองและริเริ่มกระทำและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ นอกจากบรรยากาศในครอบครัวและโรงเรียนแล้ว สภาพสังคมที่ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ต้องเป็นสังคมที่มุ่งเน้นความร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน ซึ่งสังคมที่มี บรรยากาศของความร่วมมือจะเป็นสังคมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพในการพัฒนาสูง เพราะสามารถ นำความรู้ ความคิด และความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย ของแต่ละบุคคลมาร่วมคิด ร่วมสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

อาจสรุปได้ว่า บทบาทของผู้ปกครอง ในการให้อิสระทางความคิดด้วยการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ประกอบกับสภาพแวดล้อมและสังคม ที่ให้การยอมรับ ในความสามารถที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคน จะส่งผลให้เด็กแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีอุปสรรคบางประการที่ขัดขวางการพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก โดยมีประเด็นดังนี้

อุปสรรคที่ขัดขวางความคิดสร้างสรรค์

กรมวิชาการ (2535) และวนิช สุรารัตน์ (2543) ศึกษาพบว่า ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล อาจจะมีอุปสรรคที่จะสกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์และทำให้ความคิดสร้างสรรค์ไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร พอสรุปได้ดังนี้

1) การต้องการคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว (The One Right Answer) บุคคลทั่วไป หรือแม้แต่ผู้ที่ชอบวิเคราะห์ จะพยายามหาคำตอบซึ่งถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว และจะมีความพอใจเมื่อได้พบคำตอบนั้นแล้ว แต่ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์เมื่อพบคำตอบแล้วเขาจะหาคำตอบหรือผลเพิ่มเติมที่นอกเหนือจากคำตอบที่ถูกต้องนั้น

2) การจำกัดความคิดตนเอง (The Imposed Barrier) บุคคลทั่วไป จะคิดในขอบเขตที่จำกัด ซึ่งในบางปัญหาก็คงไม่สามารถหาคำตอบได้ แต่ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะคิดเกินขอบเขตไม่อยู่ในวงที่จำกัด และเขาจะพบวิธีแก้ปัญหานั้นที่สุด

3) ความเคยชิน (Conformity) บุคคลทั่ว ๆ ไป จะคิดเท่าที่เห็นปรากฏตามความเคยชินหรือประเพณีที่ตนนึกมา แต่ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะคิดในแง่มุมต่าง ๆ นอกเหนือจากที่เป็นอยู่ เช่น อาจจะมองสิ่ง ๆ หนึ่งในหลายมิติ ในขณะที่คนทั่ว ๆ ไป มองเห็นเพียงมิติเดียว

4) การไม่สนใจในสิ่งที่ท้าทายความคิด (Failing to Challenge the Obvious) มีการกระทำบางอย่าง ที่ท้าทายความสนใจและความคิด ซึ่งถ้าพิจารณาแล้วก็ไม่น่าเป็นไปได้ แต่ก็อาจเป็นไปได้ คนทั่วไปจะไม่สนใจทำสิ่งเหล่านี้ แต่ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์พยายามทำสิ่งนั้นให้เป็นจริงขึ้นมาให้ได้

5) การประเมินผลความคิดเร็วเกินไป (Evaluating Ideas too Quickly) นักวิเคราะห์หรือคนทั่วไปมักจะประเมินผลความคิดของเขาเกือบจะทันทีเมื่อเริ่มใช้ความคิดเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ เช่น ความคิดนั้นอาจจะเป็นไปได้ การประเมินผลยังไม่ควรมีบทบาท ในขณะที่คนเรากำลังใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพราะความคิดที่เกิดขึ้นนั้นอาจเป็นก้าวหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์

6) ความกลัวจะถูกมองว่าโง่ (The Fear of Looking Fool) บุคคลทั่วไปจะไม่พยายามแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมา ด้วยกลัวจะถูกมองว่าโง่ แต่ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะไม่คิดอย่างนั้น เขาจะกล้าแสดงความคิดเห็นออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของความคิดเหล่านั้น เพราะอาจจะมีความคิดใดความคิดหนึ่งที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่ดีมากก็ได้

7) การกลัวการวิพากษ์วิจารณ์ ในบางสังคม เมื่อใดมีการเสนอความคิดใหม่ๆ ขึ้นมาในเรื่องใดก็ตาม มักจะมีการตั้งข้อสังเกต คำหยาบ ต่อต้าน จากบุคคลอื่นๆ อยู่เสมอ การวิพากษ์วิจารณ์ที่มีมากเกินไป และถ้าเป็นการกระทำที่เต็มไปด้วยอคติหรือความลำเอียงทำให้ผู้ที่ได้รับเกิดการสูญเสียกำลังใจ เกิดความท้อถอย เหนื่อยหน่าย และไม่อยากคิดอยากทำอะไรอีก

วัฒนธรรมบางประการ เช่นความต้องการคำตอบเพียงคำตอบเดียว ความเคยชิน ประกอบกับสภาพสังคม เช่น การไม่ชอบการถูกวิจารณ์ ความกลัวจะถูกมองว่าโง่ หรือแม้แต่ลักษณะของแต่ละบุคคล เช่น การจำกัดความคิดของตนเอง การตัดสินใจ หรือประเมินสิ่งใดเร็วเกินไป ล้วนแต่ส่งผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ แต่อย่างไรก็ตาม ความคิดสร้างสรรค์สามารถที่จะพัฒนาและฝึกฝนกันได้ โดยครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ใช้เทคนิคที่หลากหลาย มีการฝึกกระบวนการคิดที่ส่งเสริมพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์

บทบาทของครูต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

อารี พันธุ์ณี (2547) ได้เสนอแนวทางให้แก่ครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียนไว้ดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ควรส่งเสริมการคิดอย่างอิสระ เช่น

การสอนวาดรูป ครูควรให้เด็กเลือกว่ารูปตามความต้องการ ความสนใจของตนเอง ครูต้องอดทน ไม่รีบร้อนหรืออยากได้คำตอบในเรื่อง ต่างๆ อย่างรวดเร็ว

2) ส่งเสริมให้นักเรียนช่างซักถาม ช่างสังเกต มีทักษะในการตอบคำถาม พยายามคิดหาคำตอบ ในเรื่องต่าง ๆ ด้วยการหาข้อมูลจากหลาย ๆ ทาง

3) ครูจะต้องยอมรับความคิดแปลกใหม่ของเด็ก สนใจ และตั้งใจฟังคำถามแปลก ๆ ใหม่ ๆ ของนักเรียน ครูที่ดีไม่ขัดขวางหรือยับยั้งการแสดงออกทางความคิดเรื่องต่าง ๆ ของเด็ก แต่จะกลับส่งเสริมให้เด็กมีความคิดริเริ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

4) ยอมรับและแสดงให้เห็นว่าความคิดเป็นสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่า การให้กำลังใจ ด้วยการ ยกย่องชมเชย ให้รางวัล และการนำผลงานของเด็กมาทำให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริง ๆ เช่น เอาการวาดของเด็กมาทำเป็นบัตรอวยพรปีใหม่

5) ครูจะต้องพยายามจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้วยตนเองและการเรียนรู้จากบุคคลอื่น ด้วยการจัดกิจกรรมการสำรวจค้นคว้า ทดลอง ประชุมกลุ่ม ระดมสมอง และวิธีการอื่น ๆ ที่เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยมีจุดเน้นให้เด็กทำงานอย่างดีที่สุด ด้วยการให้ความสำคัญในเรื่องความพึงพอใจ และความสุขที่เกิดขึ้นในการทำงาน และไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของรางวัลและคะแนนที่จะได้รับมากเกินไป

6) ครูจะต้องหาทางกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงออกด้วยวิธีการหลาย ๆ วิธี เช่น วาดศิลปะ วาดภาพ ดนตรีการแสดง เป็นต้น โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นตัวเสริม ที่สำคัญคืออย่าไปสร้างกรอบ หรือกำหนดขอบเขตให้เด็กคิด ต้องส่งเสริมให้เด็กนักเรียนได้ใช้ความคิดอย่างอิสระได้อย่างแท้จริง

7) พยายามขจัดความกลัว ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความก้าวร้าว ที่เกิดขึ้นในจิตใจเด็กและขณะเดียวกันก็พยายามสร้าง ความรัก ความเมตตา และการมองเห็นคุณค่าของบุคคลอื่น พยายามส่งเสริมและสร้างสังคมแห่งมิตรไมตรีให้เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานร่วมกันของหมู่เด็ก เพื่อก่อให้เกิดการทำงานอย่างสร้างสรรค์ในระบบของกลุ่ม เพื่อก่อให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมต่อไป

กล่าวโดยสรุปบุคคลที่อยู่แวดล้อมผู้เรียน สภาพแวดล้อม และสภาพทางสังคมล้วนมีอิทธิพลต่อการเกิดความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ครูถือได้ว่าเป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทในการส่งเสริม ความความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียน ครูต้องยอมรับความคิดแบบใหม่ๆ ให้อิสระในการคิด รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกในหลายลักษณะ แต่อย่างไรก็ตาม เพศ อายุ และการเลี้ยงดูก็เป็นข้อจำกัดที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งการทำความเข้าใจในประเด็นนี้

จะเป็นประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องในการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์

การวัดความคิดสร้างสรรค์

อารี พันธุ์ณี (2547) กล่าวว่า ในการวัดความคิดสร้างสรรค์ได้มีการศึกษาและพัฒนาการวัดความคิดสร้างสรรค์มาเป็นลำดับ ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

1. การสังเกต หมายถึง การสังเกตพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกเชิงสร้างสรรค์โดยการวัดจินตนาการจากพฤติกรรมการเล่น การทำกิจกรรม การปรับปรุงและตกแต่งสิ่งต่าง ๆ การแต่งเรื่องใหม่ การตั้งชื่อเกมแปลก ๆ การสังเกตความสามารถทำกิจกรรมได้ไกลเกินกว่าที่ได้รับมอบหมาย (Abraham, 1970; Markey; 1935; and Torrance, 1965 อ้างถึงใน อารี พันธุ์ณี , 2540)

2. การเขียนเรียงความ การให้เด็กเขียนเรียงความจากหัวข้อที่กำหนด นักจิตวิทยามีความเห็นสอดคล้องกันว่าทำให้เด็กมีความสนใจการเขียนสร้างสรรค์ Colvin (1962 อ้างถึงใน อารี พันธุ์ณี, 2540) ได้ใช้วิธีการให้เด็กเขียนเรียงความและวัดความคิดแปลกใหม่ ความคิดจินตนาการ ความมีอารมณ์ขันของเด็กจากสิ่งที่เด็กได้เขียนออกมา ส่วน Torrance (1963 อ้างถึงใน อารี พันธุ์ณี, 2540) ก็ได้คิดวิธีให้เด็กเขียนเรียงความจากเรื่องที่คาดคิดไม่ถึง โดยกำหนดหัวข้อให้เขียน ซึ่งพบว่า เด็กมีความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ และน่าสนใจ จากความคิดจินตนาการของเด็ก

3. แบบทดสอบ หมายถึง การทำให้เด็กทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์มาตรฐานซึ่งเป็นผลมาจากการวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์ที่ทั้งใช้ภาษาเป็นสื่อ และที่ใช้ภาพเป็นสื่อ เพื่อเราให้เด็กแสดงออกเชิงความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบมีการกำหนดเวลาด้วย ปัจจุบันก็เป็นที่นิยมใช้มากขึ้น

4. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของกรมวิชาการ (2535) การสร้างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ จำเป็นต้องให้สอดคล้องกับหลักการและทฤษฎี ความคิดสร้างสรรค์ คือ ให้ผู้ตอบสามารถคิดให้หลาย ๆ ทาง หลาย ๆ แบบ หลาย ๆ แนว ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของกรมวิชาการ ที่ใช้ภาพเป็นสิ่งเร้า

5. แบบทดสอบ การตั้งชื่อเรื่องสั้น แบบทดสอบฉบับนี้วัดองค์ประกอบความคิด อเนกนัย โดยใช้พฤติกรรมเป็นเนื้อหา

กล่าวได้ว่าความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาสามารถวัดได้ด้วยแบบทดสอบ ซึ่งจะมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด ในการใช้ภาษาในลักษณะต่างๆ ให้เด็กได้ใช้จินตนาการแล้วนำมาเชื่อมโยงกับการสร้างคำ สร้างประโยคที่แปลกแตกต่าง หลายมุมมอง โดยส่วนใหญ่จะใช้ทักษะการเขียน ความคิดสร้างสรรค์นอกจากจะใช้แบบทดสอบแล้ว Tayer ได้กล่าวถึงการค้นคว้าประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งความคิด

สร้างสรรค์ของคนเราอาจจะอยู่ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็ได้ เช่นงานที่ผลิตออกมา ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะบางประการแต่ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ การที่ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ที่เรียนมา ค้นคว้า รวบรวมนำมาทำเป็นชิ้นงาน ซึ่งจัดได้ว่าผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดสร้างสรรค์

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

โครงสร้างของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ องค์ประกอบของหลักสูตร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ(2545)ได้กล่าวถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและทำงานอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ ตามระดับความสามารถทางภาษาและ พัฒนาการของผู้เรียน (Proficiency – Based) เป็นสำคัญ โดยจัดแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

- 1) ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ระดับเตรียมความพร้อม (Preparatory)
- 2) ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ระดับต้น (Beginner Level)
- 3) ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ระดับกำลังพัฒนา (Developing Level)
- 4) ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ระดับก้าวหน้า (Expanding Level)

องค์ประกอบของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มีองค์ประกอบที่เป็นหลักสูตร คือ สาระที่เป็นองค์ความรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ (ในที่นี้ จะยกมาเพียงมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ดังนี้

สาระที่เป็นองค์ความรู้

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communication) หมายถึง การใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยน นำเสนอข้อมูล ข่าวสาร แสดงความคิดเห็น เจตคติ อารมณ์ และความรู้สึกในเรื่อง ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียน

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม (Cultures) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ พฤติกรรมทางสังคม ค่านิยม และความเชื่อที่แสดงออกทางภาษา

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น (Connections) หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศในการแสวงหาความรู้ที่สัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก (Communities) หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศภายในชุมชนและเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นผลการเรียนรู้ที่ต้องการ หรือคาดหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน หลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในแต่ละช่วงชั้น เป็นตัวบ่งชี้ผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งมี 4 สาระ 8 มาตรฐาน ดังนี้

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ต 1.1 : เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ (โดย)

1. เข้าใจคำสั่ง คำขอร้องภาษาท่าทาง และประโยคง่าย ๆ ในสถานการณ์ใกล้ตัว
2. อ่านออกเสียงคำ กลุ่มคำ และประโยคง่าย ๆ ได้ถูกต้องตามหลักการอ่านออกเสียง
3. เข้าใจคำ กลุ่มคำ และประโยคโดยถ่ายโอนเป็นภาพหรือสัญลักษณ์ง่าย ๆ
4. เข้าใจบทสนทนา เรื่องสั้น ๆ หรือนิทานง่าย ๆ ที่มีภาพประกอบ

มาตรฐาน ต 1.2 : มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น โดยใช้เทคโนโลยีและการจัดการที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดย

1. ใช้ภาษาง่าย ๆ สั้น ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยใช้ สื่อนวัตกรรมง่าย
2. ใช้ภาษาง่าย ๆ สั้น ๆ เพื่อแสดงความต้องการของตน โดยใช้สื่อเทคโนโลยีง่าย ๆ ที่มีอยู่ในสถานศึกษา
3. ใช้ภาษาง่าย ๆ เพื่อขอและให้ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้ประโยชน์จากสื่อการเรียนทางภาษา และผลจากการฝึกทักษะต่าง ๆ
4. ใช้ภาษาง่าย ๆ เพื่อแสดงความรู้สึกของตน โดยใช้ประโยชน์จากสื่อการเรียนทางภาษา และผลจากการฝึกทักษะต่าง ๆ รวมทั้ง รู้วิธีการเรียนภาษาต่างประเทศที่ได้ผล

มาตรฐาน ต 1.3 : เข้าใจกระบวนการพูด การเขียนและสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ โดย

1. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง และสิ่งใกล้ตัวทั่วไปด้วยท่าทาง ภาพ คำ และ ข้อความสั้น ๆ
2. นำเสนอความคิดรวบยอดเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ในกิจวัตรประจำวัน
3. นำเสนอความคิดเห็นที่มีต่อข้อมูล ข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง
4. นำเสนอกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับวัยตามความสนใจด้วยความสนุกสนาน

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ต 2.1 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและนำไปใช้ได้ อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ โดย

1. เข้าใจรูปแบบพฤติกรรมและการใช้ถ้อยคำ สำนวนง่าย ๆ ในการติดต่อ ปฏิสัมพันธ์ตามวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา
2. รู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณี เทศกาล งานฉลองในวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา

มาตรฐาน ต 2.2 : เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และวัฒนธรรมไทยและนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ โดย

1. เข้าใจความแตกต่างระหว่างภาษาต่างประเทศกับภาษาไทยในเรื่องเสียง สระ พยัญชนะ คำ วลี ประโยคและข้อความง่าย ๆ
2. เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับวัฒนธรรมไทย
3. เห็นประโยชน์ของการรู้ภาษาต่างประเทศในการแสวงหาความรู้และความบันเทิง
4. สนใจเข้าร่วมกิจกรรม ทางภาษาและวัฒนธรรม

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ต 3.1 : ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน โดย

1. เข้าใจคำ และกลุ่มคำ ภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ
2. ถ่ายทอดความหมายของคำและกลุ่มคำที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เป็นภาษาต่างประเทศ

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต 4.1 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และสังคม โดย

1. ใช้ภาษาต่างประเทศอย่างง่ายตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในสถานศึกษา

มาตรฐาน ต 4.2 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม โดย

2. ใช้ภาษาต่างประเทศอย่างง่าย เพื่อสื่อสารขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตน

การกำหนดโครงสร้างรายวิชาและสาระการเรียนรู้พื้นฐานระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนสนามบิน(2545)ได้กำหนดโครงสร้างรายวิชา โดยกำหนดนโยบาย และจุดเน้นในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เพื่อใช้ในการกำหนดเป้าหมายและพัฒนาการของผู้เรียน การพิจารณาสัดส่วนเวลาให้เป็นแนวทางในการจัดทำสาระของหลักสูตร โดยนโยบายและจุดเน้นดังกล่าว ได้มาจากการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และ

ท้องถิ่น รวมทั้งได้ศึกษาวิเคราะห์จุดหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คุณภาพของผู้เรียนและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ซึ่งโรงเรียนได้จัดสรรเวลาให้ผู้เรียนทุกคนเรียนตลอดหลักสูตรจำนวน 80 ชั่วโมง จำนวน 2 ชั่วโมง / สัปดาห์และกำหนดหน่วยการเรียนรู้

สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสนามบินได้กำหนดสาระการเรียนรู้พื้นฐานระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไว้จำนวน 8 หน่วย ซึ่งเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ ตัวบ่งชี้พฤติกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ หน่วยที่ 1 : Alphabet , หน่วยที่ 2 : My Personal Information , หน่วยที่ 3 : My Interest / Opinion , หน่วยที่ 4 : Number, หน่วยที่ 5 : My Daily Life, หน่วยที่ 6 : Twelve month หน่วยที่ 7 : Food and Drink และหน่วยที่ 8 : Our Free Time หน่วยที่ 9 : My Holiday ซึ่งเป็นโครงสร้างง่าย ๆ ในระดับเตรียมความพร้อม เน้นการฟัง – พูด มากกว่า การอ่านและเขียน ทั้งนี้ ได้กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานไว้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ที่ผู้สอนสามารถพัฒนาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสภาพผู้เรียนและท้องถิ่นได้ตามความเหมาะสม

คำอธิบายรายวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชื่อรายวิชา : ภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวนเวลา 80 ชั่วโมง

การจัดทำคำอธิบายรายวิชา จะพิจารณาจากสาระการเรียนรู้จากทุกผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค ที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากคำสำคัญ หรือประเด็นที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาที่ผู้เรียนจะปฏิบัติ หลังจากเรียนจบรายสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ ทั้งนี้ โรงเรียนสนามบิน ได้จัดทำคำอธิบายรายวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชื่อรายวิชา : ภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวนเวลา 80 ชั่วโมง ไว้ดังนี้

เข้าใจคำสั่ง คำขอร้อง เรื่องสั้น นิทานง่าย ๆ ที่มีภาพประกอบ สนทนาด้วยภาษาง่าย ๆ สั้น ๆ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความต้องการและความรู้สึกของตน ขอและให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองบุคคลและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว นำเสนอความคิดรวบยอดและความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูล ขอเท็จจริง และบุคคลต่าง ๆ ในกิจวัตรประจำวัน เข้าใจความแตกต่างระหว่างภาษาอังกฤษและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย ในเรื่อง เสียง สระ พยัญชนะ คำ วลี ประโยค และข้อความง่าย ๆ เข้าใจคำ กลุ่มคำ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ อื่นๆ โดยออกเสียง สระ กลุ่มคำ และประโยคง่าย ๆ ได้ถูกต้อง และเข้าใจรูปแบบพฤติกรรม ถ้อยคำ สำนวนง่าย ๆ ที่ใช้ในการสื่อสารของเจ้าของภาษา รวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี เทศกาล งานฉลอง เห็นประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษ โดยสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรม และแสวงหาความรู้ ความเพลิดเพลินจากภาษาอังกฤษ

ในการศึกษาศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หน่วยที่ 6 : หน่วยที่ 7 : หน่วยที่ 8 : และหน่วยที่ 9 จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาและการสอนภาษา

อรพิน พจนานนท์ (2537) ได้เขียนไว้ในการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ในระดับประถมศึกษาว่า แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนมีความสำคัญมากเพราะจะทำให้ครูผู้สอนมีความคิดที่เป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ห้โนมตีเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในการเรียนการสอนภาษา สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540) ได้แบ่งแนวคิดไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษา

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งเป็นที่แพร่หลายในปัจจุบัน ได้แก่ แนวคิดซึ่งกล่าวเป็นสมมติฐานในการเรียนรู้ของ Stephen Krishna (อ้างอิงใน สุมิตรา อังวัฒนกุล : 2540) มี 5 ประการ คือ

1. สมมติฐานเกี่ยวกับการเรียนและการรู้ภาษา (The Acquisition Learning Hypothesis) สมมติฐานนี้แบ่งกระบวนการเรียนรู้ภาษาออกเป็น 2 แบบ คือ

การเรียนภาษา (Language Learning) เป็นการเรียนรู้ภาษาอย่างรู้ตัว เรียนรู้กฎเกณฑ์ของภาษา แต่ไม่มีการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

การเรียนรู้ภาษา (Language Learning) เป็นการเรียนรู้ที่มีกระบวนการ เช่นเดียวกับการเรียนรู้ภาษาแม่ เรียนรู้โดยไม่รู้ตัว มุ่งที่ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ไม่นั่นกฎเกณฑ์ของภาษาแก่ผู้เรียนจะรู้ความถูกต้องของภาษาโดยไม่รู้ตัว

2. สมมติฐานเกี่ยวกับขั้นตอนในการเรียนรู้ตามธรรมชาติ (The Natural Order Hypothesis) สมมติฐานนี้กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาเป็นกระบวนการที่เป็นไปอย่างมีขั้นตอน ตามลำดับก่อนหลัง ผู้เรียนรู้โครงสร้างบางอย่างก่อนแล้วจึงจะเรียนรู้โครงสร้างอื่น ๆ ตามลำดับ

3. สมมติฐานเกี่ยวกับกลไกทดสอบทางภาษา (The Monitor Hypothesis) สมมติฐานนี้กล่าวว่า การรู้ภาษา(Language Acquisition)ทำให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความถูกต้องของภาษาหรือทำหน้าที่เป็นกลไกทดสอบภาษา ซึ่งมีประโยชน์ไม่มากนักเพราะเหตุผล 3 ประการ

3.1 ในการใช้ภาษาจริง ๆ เราไม่มีเวลาพอที่จะตรวจสอบความถูกต้องของภาษา

3.2 ในการใช้ภาษาเราจะมุ่งที่เนื้อหาที่จะพูดมากกว่ารูปแบบของภาษาที่จะพูด

3.3 กฎเกณฑ์ทางภาษามีเป็นจำนวนมากเรามิอาจแน่ใจได้ว่าจะมีความรู้พอที่จะ

ตรวจสอบได้ครบถ้วน

4. สมมติฐานเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลทางภาษา (The Input Hypothesis) สมมติฐานนี้กล่าวว่า ปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเรียนรู้ภาษา คือ ข้อมูลทางภาษาที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ (Comprehensible Input) และต้องเป็นข้อมูลที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน

5. สมมติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างด้านจิตใจ (The Affective Filter Hypothesis) สมมติฐานนี้ กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการเรียนรู้ภาษา คือ ปัจจัยด้านเจตคติ เช่น แรงจูงใจ ความวิตกกังวล ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งช่วยส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ภาษา

แนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษา

Tracy Terrel (อ้างถึงใน Recharad – Amato : 1986) ได้กล่าวถึง แนวคิดในการสอนภาษา แบบธรรมชาติ (Natural Approach) ซึ่งมีสาระดังนี้ คือ

1. การสอนภาษาที่ได้ผลก็คือ การสอนโดยเลียนแบบวิธีการเรียนภาษาแม่ของเด็กผู้สอนต้องจัดประสบการณ์ที่จะสอนให้เด็กได้พบและคุ้นเคยกับภาษาที่จะเรียนให้มากที่สุด เน้นคำศัพท์มากกว่าไวยากรณ์
2. ใช้กิริยาท่าทางและวิธีการพูดซ้ำ ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจ ไม่ใช่ภาษาแม่ในห้องเรียน
3. เน้นการสอนทักษะการพูดมากที่สุด เพื่อให้เด็กเกิดความเคยชิน ไม่เน้นการเปรียบเทียบภาษาที่เรียนกับภาษาแม่

องค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้

ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษาหรือด้านใด ๆ ก็ตาม นอกจากแนวคิดต่าง ๆ จะมีผลต่อการเรียนรู้แล้ว ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีก ที่จะส่งผลในการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ Finocchiaro(1974) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ว่า ได้แก่ อายุ ความสามารถ ความต้องการ ความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกับภาษาแม่และประสบการณ์ทางภาษาที่เคยได้เรียนมาก่อน องค์ประกอบดังที่ได้กล่าวนี้ เป็นองค์ประกอบที่เป็นพื้นฐานความพร้อมของผู้เรียนและลักษณะทางภาษา ในการเรียนการสอนในห้องเรียน องค์ประกอบที่สำคัญน่าจะเป็นตัวครุยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ครูจึงจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พื้นฐานทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ไม่มีใครสามารถจะตอบได้ว่ากระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร เรารู้แต่เพียงว่า ในการเรียนรู้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาแม่หรือภาษาที่สองผู้เรียนจะต้องอยู่ในสถานการณ์ที่ได้ฟังเสียงที่มีความหมายก่อน แล้วจึงเกิดการเลียนแบบและใช้เสียงนั้นในสถานการณ์เช่นกัน อย่างไรก็ตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่น่าสนใจของนักจิตวิทยาที่สำคัญ 2 ทฤษฎีที่น่าจะกล่าวถึงก็คือ ทฤษฎีที่ชื่อว่า The Cognitive Code Theory และ

The Association or Operant Conditioning Theory (Finocchiaro :1974) The Cognitive Code Theory หรือทฤษฎีที่เน้นความรู้ความเข้าใจ ทฤษฎีที่เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องความสามารถทางสมองที่มีมาแต่กำเนิด การเรียนรู้เกิดจากกระบวนการในการทำงาน ของสมอง จากทฤษฎีการเรียนรู้แบบความรู้ความเข้าใจ และทฤษฎีภาษาศาสตร์ของกลุ่มไวยากรณ์ ปริวรรต แนวคิดในการเรียนการสอน ภาษาดตามแนวทฤษฎีทั้ง 2 ทฤษฎีนี้ อาจสรุปได้ดังนี้ (สุมิตรา อังวัฒนกุล : 2535)

1. มนุษย์ใช้ภาษาตามกฎเกณฑ์ การสอนภาษาจึงควรสอนระบบภาษา
2. ภาษามีจำนวนประโยคไม่รู้จบ ภาษาหนึ่ง ๆ มีจำนวนประโยคมากมาย เราไม่สามารถสอนประโยคทุกประโยคได้
3. มนุษย์มีความสามารถที่จะเข้าใจภาษา (Competence) และความสามารถในการแสดงออกทางภาษา(Performance) แต่ความสามารถที่จะเข้าใจภาษานั้นมีก่อนความสามารถในการแสดงออกทางภาษา ฉะนั้น ก่อนที่จะให้ผู้เรียนแสดงออก ครูจะต้องจัดความสามารถที่จะเข้าใจภาษาให้แก่ผู้เรียนเสียก่อน

4. เจ้าของภาษาทุกคนสามารถเห็นความแตกต่างระหว่างโครงสร้างผิว และโครงสร้างลึก การที่จะอธิบายความแตกต่างของโครงสร้างผิวมีกฎอยู่ 2 กฎ คือ กฎโครงสร้างพื้นฐาน(Phrase Structure Rule) และกฎการปริวรรต (Transformation Rule)

5. มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความสามารถที่เรียนรู้ภาษาได้ ความสามารถนี้มีลักษณะสากล
6. ไวยากรณ์ของทุกภาษา มีลักษณะสากล คือ มีโครงสร้างพื้นฐานคล้ายกัน

The Association or Operant Conditioning Theory หรือทฤษฎีที่เน้นพฤติกรรมทฤษฎีนี้ เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากผลของความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งเร้าและการตอบสนอง และความคงทนในการเรียนรู้เกิดจากแรงเสริมในการเรียนรู้ภาษาครูผู้กำหนดสิ่งเร้า นักเรียนเป็นผู้ตอบสนอง ตามด้วยการเสริมแรงของครู โดยใช้เทป หนังสือประกอบ หรืออื่น ๆ ก็จะทำให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาจนเป็นนิสัยได้ จากทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นพฤติกรรมกับทฤษฎีของนักภาษาศาสตร์กลุ่มโครงสร้างแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษา อาจสรุปได้ดังนี้ คือ (สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2537)

1. ภาษา คือ ภาษาพูดไม่ใช่ภาษาเขียน การเรียนภาษาแม่เริ่มที่เรียนภาษาพูดก่อนภาษาเขียน ลำดับขั้นของการเรียนจึงเน้นความสำคัญของการออกเสียงถูกต้อง ผู้เรียนต้องฝึกฟังภาษาจนต้องพูดจนเข้าใจ แล้วพูดตามซ้ำ ๆ ในระดับความเร็วปกติ และความสนใจการฝึกตามลำดับขั้นตอน คือ ฟังพูด อ่าน และเขียนตามลำดับ
2. ภาษาเป็นเรื่องของนิสัย เป็นแนวคิดที่อาศัยหลักการเรียนรู้ของสกินเนอร์ที่เชื่อว่านิสัยเกิดจากการให้แรงเสริม การสอนภาษามุ่งให้ผู้เรียนเรียนโครงสร้างของภาษาโดยฟังและฝึกพูดตามซ้ำ ๆ จนสามารถโต้ตอบได้โดยอัตโนมัติ

3. การสอนภาษาไม่ใช่การสอนเกี่ยวกับภาษา แต่เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกภาษาจนสามารถใช้ภาษาได้ ไวยากรณ์เป็นสิ่งที่ช่วยนำไปสู่เป้าหมายในการเรียนภาษา

4. การสอนภาษาต้องสอนภาษาที่เจ้าของภาษาใช้ มิใช่สอนสิ่งที่เจ้าของภาษาควรจะพูดสำนวนที่ใช้ในบทสนทนา อาจไม่เหมือนกับหลักไวยากรณ์เก่าแต่สามารถเข้าใจได้ก็คือว่าเป็นภาษาที่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับของเจ้าของภาษา

5. ภาษาแต่ละภาษามีโครงสร้างที่แตกต่างกันออกไป ความแตกต่างระหว่างภาษาแม่กับภาษาที่จะเรียนเป็นปัญหาสำหรับผู้เรียน จึงควรมีการฝึกเป็นพิเศษ

จากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลาย ดังได้กล่าวแล้วนั้น ย่อมทำให้เกิดความหลากหลายในแนวทางหรือวิธีการสอนภาษา

4. แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching) (อ้างอิงใน การวัดและประเมินผลอิงมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ)

4.1. ความหมาย การสอนภาษาตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เป็นการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งมุ่งเน้นความสำคัญของผู้เรียน จัดลำดับการเรียนรู้เป็นขั้นตอนตามกระบวนการใช้ความคิดของผู้เรียน โดยเริ่มจากการฟังไปสู่การพูด การอ่าน การจับใจความสำคัญ ทำความเข้าใจ จดจำ แล้วนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้

4.2. ความสำคัญ กลุ่มนักจิตวิทยาการเรียนรู้ เชื่อว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดในการเรียน ผู้เรียนจะสามารถเรียนได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความเข้าใจเป็นสำคัญ เขาจะเรียนได้ดีถ้าเข้าใจจุดประสงค์ของการเรียน เห็นประโยชน์ของการนำสิ่งที่เรียนไปใช้ โดยสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนไปแล้ว ให้เข้ากับสิ่งที่กำลังเรียนอยู่ และสิ่งที่จะช่วยให้เรียนภาษาต่างประเทศได้ดีคือต้องเข้าใจหลักภาษาที่ใช้ในการวางรูปประโยคด้วย

การสอนภาษาต่างประเทศในปัจจุบัน ได้หันมายึดแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ได้ฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์ที่มีโอกาสพบได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยยังคงให้ความสำคัญกับโครงสร้างไวยากรณ์ตามที่ยังปรากฏอยู่ในเนื้อหาที่ใช้สื่อความหมาย ดังที่ ลิตเติลวูด (Little Wood, 1983) กล่าวไว้ สรุปได้ว่าแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารเป็นแนวการสอนที่ไม่จำกัดความสามารถของผู้เรียนไว้เพียงแต่ความรู้ด้านโครงสร้างทางไวยากรณ์เท่านั้น แต่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาทุกทักษะ โดยสัมพันธ์ความสามารถทางไวยากรณ์เข้ากับยุทธศาสตร์การสื่อสาร ซึ่งเป็นการใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ดังนั้น การสอนภาษาเพื่อการสื่อสารควรสอนให้ผู้เรียนคุ้นกับการใช้ภาษา

ในชีวิตประจำวัน และนำภาษาที่คุ้นเคยนั้นไปใช้ได้ คำกล่าวนี้ สอดคล้องกับความเห็นของ วิดโดสัน (Widdowson, 1979) ที่ว่า ความสามารถในการเรียบเรียงประโยค มิใช่เป็นความสามารถในการสื่อสาร การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเราสามารถใช้ประโยคได้หลายชนิดในโอกาสต่าง ๆ กัน เช่น การอธิบาย การแนะนำ การถาม-ตอบ การขอร้อง การออกคำสั่ง เป็นต้น

4.3. แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ตามคำจำกัดความที่ ดักลาส บราวน์ (H.Douglas Brown) เสนอไว้มี 4 ประการ ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ดังนี้

4.3.1 เป้าหมายของการสอนเน้นไปที่ องค์ประกอบทั้งหมดของทักษะการสื่อสารและไม่จำกัดอยู่ภายในกรอบของเนื้อหาภาษาหรือไวยากรณ์

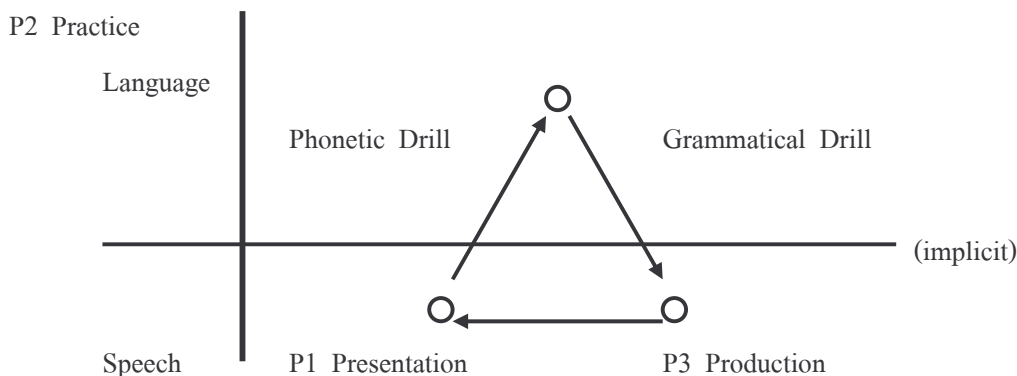
4.3.2 เทคนิคทางภาษาได้รับการออกแบบมา เพื่อนำผู้เรียนไปสู่การใช้ภาษาอย่างแท้จริงตามหน้าที่ภาษา และปฏิบัติจริงโดยมีจุดมุ่งหมายในการพูด รูปแบบโครงสร้างภาษามิใช่เป้าหมายหลัก แต่ตัวรูปแบบเฉพาะของภาษาต่างหากที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารจนสำเร็จตามเป้าหมาย

4.3.3 ความคล่องแคล่วและความถูกต้อง เป็นหลักการเสริมที่อยู่ภายใต้เทคนิคการสื่อสาร มีหลายครั้งที่ความคล่องแคล่ว อาจจะมีค่ามากกว่าความถูกต้อง เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำภาษาไปใช้ได้ด้วยความหมาย

4.3.4 ในการเรียนการสอนภาษาตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารในตอนท้ายสุดผู้เรียนต้องใช้ภาษาอย่างเข้าใจและสร้างสรรค์ ภายในบริบทที่ไม่เคยฝึกฝนมาก่อน

จากแนวการสอนต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้เกิดแนวคิดในการสอนภาษาว่า ควรนำเสนอภาษาใหม่ในรูปแบบภาษาที่พบในสถานการณ์จริง เพื่อนำไปสู่การสอนคำศัพท์ โครงสร้าง การออกเสียง มีการฝึกฝนจนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา โครงสร้าง สามารถใช้ได้ถูกต้อง แล้วจึงนำความรู้ที่ได้ไปฝึกใช้ในสถานการณ์จริง แนวคิดนี้จึงกลายเป็นขั้นตอนการสอนของแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารตามผังขั้นตอนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Teaching stages) แสดงได้ดังแผนภาพที่ 1 หน้า 34

ผังขั้นตอนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Teaching stages)

แผนภาพที่ 1 ผังขั้นตอนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Teaching stages)

(ปรับแผนผังที่ Marie - Louise Parizet ผู้เชี่ยวชาญจาก CAVILAM เสนอไว้ในกรอบรมครูสอนภาษาฝรั่งเศสเพื่อการท่องเที่ยว ณ มหาวิทยาลัยล้านนา เชียงใหม่, 2534)

4.4. ขั้นตอนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

จากแนวคิดในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารแบบนี้ จึงทำให้เกิด ขั้นตอนการสอนต่าง ๆ 3 ขั้นตอน ที่ใช้จัดการสอนกันไปมาขณะนี้ขึ้น และขั้นตอนการสอนนี้ มีผลเชื่อมโยงต่อไปถึงสถานการณ์การสอน เทคนิคการสอน สื่ออุปกรณ์ และหน่วยการสอน ครูผู้สอนจึงควรทำความเข้าใจให้ชัดเจน เพื่อจะได้จัดการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการในการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนนี้ดังต่อไปนี้

4.4.1 ขั้นนำเสนอเนื้อหา (Presentation)ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ การนำเสนอเนื้อหาใหม่ จัดเป็นขั้นการสอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง ในขั้นนี้ครูจะให้ข้อมูลทางภาษาแก่นักเรียน ซึ่งนับเป็นการเริ่มต้นการเรียนรู้ มีการนำเสนอเนื้อหาใหม่ โดยจะมุ่งเน้นการให้ผู้เรียนได้รับรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและรูปแบบภาษาที่ใช้กันจริงโดยทั่วไป รวมทั้งวิธีการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นด้านการออกเสียง ความหมาย คำศัพท์ และโครงสร้างไวยากรณ์ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้กฎเกณฑ์

4.4.2 ขั้นการฝึกปฏิบัติ (Practice)ขั้นการฝึกปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาที่ฟังจะเรียนรู้ใหม่จากขั้นการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะของการฝึกแบบควบคุมหรือชี้นำ (Controlled Practice / Directed Activities) โดยมีผู้สอนเป็นผู้นำในการฝึก เป็นแบบกึ่งควบคุม (Semi-Controlled) การฝึกในขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนจดจำรูปแบบของภาษาได้ จึงเน้นที่ความถูกต้องของภาษาเป็นหลัก แต่ก็มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย และวิธีการใช้รูปแบบภาษา

นั้น ๆ ด้วยเช่นกัน ในการฝึกนั้นครูผู้สอนจะเริ่มด้วยการฝึกปากเปล่า เป็นการพูดตามแบบง่าย ๆ ก่อนจนได้รูปแบบภาษา แล้วค่อยเปลี่ยนสถานการณ์ไป สถานการณ์เหล่านี้จะเป็นสถานการณ์ที่สร้างขึ้นภายในห้องเรียน เพื่อฝึกการใช้โครงสร้างประโยคตามบทเรียน ต่อจากนั้นจึงให้ฝึกด้วยการเขียน (written) เพื่อเป็นการฝึกความแม่นยำในการใช้

4.4.3 ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร(Production) ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร นับเป็นขั้นสำคัญที่สุดขั้นหนึ่ง เป็นการถ่ายโอนการเรียนรู้ภาษาจากสถานการณ์ในชั้นเรียนไปสู่การนำภาษาไปใช้จริงนอกชั้นเรียน มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ลองใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จำลองจากสถานการณ์จริง หรือเป็นสถานการณ์จริงด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะแนวทางการฝึกใช้ภาษาในลักษณะนี้ มีประโยชน์ในแง่ที่ช่วยให้ครูผู้สอนและผู้เรียนได้รู้ว่า ผู้เรียนเข้าใจและเรียนรู้ภาษาไปแล้วมากน้อยเพียงใด สามารถนำไปปรับใช้ตามความต้องการของตนเองแค่ไหน ภายใต้อาณาการณ์ต่าง ๆ ที่จะพบในชีวิตจริง ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาตามรูปแบบที่กำหนดมาให้เหมือนดังการฝึกในขั้นฝึก และการได้เลือกใช้ภาษานี้เอง จะช่วยสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี วิธีการฝึกมักฝึกในรูปของการทำกิจกรรมแบบต่าง ๆ โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้กำหนดภาระงาน หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ (การวัดและประเมินผลอิงมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2548)

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด คือ การจัดที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำ
2. ขั้นสอน
 - 2.1 ขั้นเสนอเนื้อหา (Presentation)
 - 2.2 ขั้นการฝึก (Practice)
 - 2.3 ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Production)
3. ขั้นสรุป
4. ขั้นวัดและประเมินผล

5. หลักสูตรภาษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

หลักสูตรภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา จัดเป็นภาษาอังกฤษระดับผู้เริ่มต้นหรือระดับผู้เริ่มเรียน (Beginner Level) แนวทางจัดการเรียนการสอนมุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรม และความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความได้ถูกต้องตามหลักภาษาและความเหมาะสมกับสถานการณ์ ใช้การวัดและประเมินผล ทั้งด้านความรู้ การปฏิบัติและเจตคติ ประเมินความก้าวหน้าในการใช้ภาษาด้วยการสังเกต การตรวจสอบกระบวนการทำงานและผลของการทำงาน หลักการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา

สุไร พงษ์ทองเจริญ (2530) ได้เสนอแนะหลักการสอนภาษาอังกฤษแก่ผู้เริ่มเรียน ดังนี้

1. สอนให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว หรือเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การสอบถาม การออกคำสั่ง การขอร้อง ฯลฯ
2. เน้นการฝึกภาษาแบบที่เจ้าของภาษาใช้ในการสื่อสาร สื่อความหมายในชีวิตจริง แต่เป็นภาษาง่าย ๆ สำหรับผู้เรียน แต่ครั้งที่ฝึก ครูจะต้องตั้งจุดประสงค์ที่แน่นอนว่าต้องการจะฝึกให้ใช้ภาษาเพื่อความหมายอะไร ในสถานการณ์เช่นใด
3. เน้นการฝึกให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้ตั้งแต่ต้น ทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ในสถานการณ์จริง และเน้นการสอนให้ทักษะทั้ง 4 นี้ สัมพันธ์กันไปอย่างต่อเนื่อง
4. สอนให้ผู้เรียนคิดเป็นและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เช่น ฝึกให้เด็กเดาความหมายของคำจากประโยคและคำรอบข้าง การฝึกให้ผู้เรียนหากฎเกณฑ์ในการใช้ภาษาด้วยตัวเอง เป็นต้น
5. หาโอกาสให้ผู้เรียนฝึกภาษาโดยการใช้กิจกรรมเป็นสื่อสารในการเรียน เช่น ฟัง คำสั่งแล้วปฏิบัติตาม ฟังคำอธิบายแล้ววาดภาพตาม อ่านปริศนาแล้วทายคำตอบ เป็นต้น
6. ในการสอนครูจะต้องให้เนื้อหาเก่าหรือเนื้อหาทบทวนกับเนื้อหาใหม่มีความสัมพันธ์กันภายในชั่วโมง หรือระหว่างบทเรียนต่อบทเรียน
7. สอนเนื้อหาโดยการใช้กิจกรรมหลายแบบในลักษณะของทักษะสัมพันธ์ โดยในแต่ละชั่วโมงเรียน ครูควรจัดกิจกรรมเป็นช่วงสั้น ๆ หลาย ๆ แบบให้ผู้เรียนได้ฝึกเนื้อหาด้วยทักษะต่าง ๆ หากเป็นไปได้ควรจะให้ฝึกครบทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ในลักษณะที่ให้ทักษะต่าง ๆ สัมพันธ์กัน

ประนอม สุรัสวดี (2531) (อ้างถึงใน ทรงสิทธิ์ ทองจรัส, 2544) ได้เสนอแนวทางการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อที่จะเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ ครูจึงต้องใช้สื่อการสอนและกิจกรรมมากกว่าการพูด เน้นการฝึกทักษะและพูดเป็นรายบุคคล

2. ให้ผู้เรียนมีโอกาสค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยส่งเสริมการใช้พจนานุกรม (Dictionary)

3. ให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง พูด อ่าน และการเขียน โดยใช้กิจกรรมประกอบบทเรียนแทรกอยู่ด้วย

4. ให้ผู้เรียนฝึกเป็นผู้ช่างสังเกต โดยสังเกตและรวบรวมภาษาอังกฤษที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน จากสื่อมวลชน ตามถนนเส้นทางที่ผู้เรียนมาโรงเรียน แล้วนำมาอภิปรายในห้องเรียน

5. จัดกิจกรรมกลุ่มให้ผู้เรียนฝึกทักษะทางภาษา เกิดความร่วมมือช่วยเหลือกัน

6. ให้ผู้เรียนมีโอกาสประเมินความก้าวหน้าทางภาษาของตนเองเป็นระยะ ควรจัดบทเรียนแบบโปรแกรมให้ผู้เรียนทำ และให้ตรวจสอบคำตอบจากบทเรียนด้วยตนเองเพื่อแก้ไขปรับปรุงทักษะที่ยังไม่ถูกต้อง

กริทเนอร์(Grittner, 1974)(อ้างถึงใน ทรงสิทธิ์ ทองจรัส, 2544) กล่าวว่า ในการจูงใจให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาต่างประเทศนั้น ครูควรจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจภายใน ดังนั้น เพื่อความสำเร็จ ของการสอนภาษาต่างประเทศ ครูจึงควรจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การจัดสิ่งแวดล้อมด้านการเรียนที่ไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความกลัว
2. การจัดกิจกรรมที่มีความหมายและตรงกับความต้องการของผู้เรียน
3. การจัดกระบวนการเรียนที่สร้างสรรค์
4. การส่งเสริมให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญของตนในการใช้ภาษาที่เรียนในอนาคตรวมทั้งเจตคติ ที่ดีของครูต่อความสำเร็จของผู้เรียน
5. การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่สนุกสนานระหว่างผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอน
6. การใช้วิธีการประเมินผลในทางบวกและเป็นแรงเสริมแก่ผู้เรียน
7. การใช้สื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับชีวิตจริง

ในการเรียนภาษาต่างประเทศซึ่งเป็นภาษาใหม่ของนักเรียนนั้น ผู้เรียนจะต้องฝึกฟังให้จับเสียงได้ เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างในการพูด และในขณะเดียวกันก็ต้องทำความเข้าใจกับความหมายของคำ หรือประโยคที่ตนได้ยินเพื่อประโยชน์ในการจับใจความ การสอนฟังจึงหมายถึงการฝึกให้ผู้เรียนฟังบทเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเสียง คำศัพท์ และโครงสร้างที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่หรือที่เคยเรียนมาแล้ว

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2543)ได้กำหนดตัวบ่งชี้การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. ตัวบ่งชี้การเรียนของผู้เรียน
 - 1) ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 2) ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
- 3) ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
- 4) ผู้เรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจน
- 5) ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหาทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน
- 6) ผู้เรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 7) ผู้เรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข
- 8) ผู้เรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน
- 9) ผู้เรียนฝึกประเมินปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ตัวบ่งชี้การสอนของครู

- 1) ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
- 2) ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศปลูกเร้าใจ และเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
- 3) ครูเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง
- 4) ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
- 5) ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง
- 6) ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน
- 7) ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้
- 8) ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง
- 9) ครูฝึกฝนกิริยามารยาทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย
- 10) ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ลักษณะตัวบ่งชี้เหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนและพฤติกรรมการสอนของครูมีลักษณะต่อเนื่องผสมผสานกลมกลืนกัน ตัวบ่งชี้หลายข้ออาจเกิดขึ้นได้ทั้งก่อนการเรียนการสอน ระหว่างการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543)

แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กรมวิชาการ, 2544)

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดกระบวนการเรียนรู้จึงมุ่งฝึกทักษะการปฏิบัติ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ โดยจัดให้มีการประเมินควบคู่กับการเรียนการสอนตามสภาพจริง โดยใช้วิธีพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การเรียนและการร่วมกิจกรรม

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner – Centered) มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด คือ การจัดที่มุ่งประโยชน์สูงสุด แก่ผู้เรียนให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

6. กลวิธีการสอนความคิดสร้างสรรค์ (อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2547)

วิลเลียมส์ (Frank E. Williams.) ได้สรุปวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการสอนของครู เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กไว้ 18 ลักษณะ ดังนี้

1. การสอน Paradox หมายถึง การสอนเกี่ยวกับความคิดเห็นในลักษณะความคิดเห็นซึ่งขัดแย้งในตัวของมันเอง ความเห็นหรือความเชื่อที่ฟังใจมานาน ซึ่งความคิดเห็น ข้อความหรือข้อสังเกตต่าง ๆ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ แม้ว่าจะหาข้อยุติได้ยาก แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุผลที่ประกอบสนับสนุนหรือคัดค้านข้อคิดเห็นนั้น ๆ เป็นการฝึกฝนให้คิดในสิ่งที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิมที่เคยมี ดังนั้น ในการสอนครูจึงควรกำหนดหรือให้นักเรียนรวบรวมและเลือกข้อคิดเห็น แล้วให้นักเรียนอภิปราย ได้ว่าที่หรือแสดงความคิดเห็นในกลุ่มย่อยก็ได้

2. การพิจารณาลักษณะ (Attribute) หมายถึง การสอนให้นักเรียนคิดพิจารณาถึงลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ ทั้งมนุษย์ สัตว์ สิ่งของ ในลักษณะที่แปลกแตกต่างไปกว่าที่เคยคิด รวมทั้งลักษณะที่คาดไม่ถึงด้วย เช่น ให้คิดหาส่วนใดส่วนหนึ่งที่เห็นว่าแปลกประหลาดไม่เหมือนอย่างอื่นของดินสอยางลบ หนังสือ เป็นต้น

3. การเปรียบเทียบอุปมาอุปมัย (Analogies) หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งของหรือสถานการณ์ที่เหมือนกัน คล้ายคลึงกันแตกต่างหรือตรงกันข้าม อาจอยู่ในรูปคำเปรียบเทียบ คำพังเพย สุภาษิต ก็ได้ เช่น ลองคิดว่า ซ้อนกับรถยนต์มีลักษณะเหมือนกันอย่างไร ฯลฯ

4. การบอกสิ่งที่คลาดเคลื่อนไปจากความจริง(Discrepancies) หมายถึง การแสดงความคิดเห็นระบุ บ่งชี้ถึงสิ่งที่คลาดเคลื่อนจากความจริง หรือขาดตกบกพร่องหรือสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์ เช่น สมมติว่า นักเรียนเป็นแมวที่เจ้าของลืมให้อาหาร ลองคิดว่าแมวมีวิธหาอาหารอย่างไรบ้าง

5. การใช้คำถามยั่วและการกระตุ้นให้ตอบ (Ark Provocative Question) หมายถึง การตั้งคำถามแบบปลายเปิดและเป็นคำถามที่ยั่ว และเร้าความรู้สึกนึกคิดให้ชวนคิดค้นคว้าให้ได้ความหมายที่ลึกซึ้งสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ คำตอบจากคำถามลักษณะเช่นนี้ไม่มีคำตอบที่ถูกเพียงคำตอบเดียว แต่มีหลาย ๆ คำตอบ โอกาสที่นักเรียนจะตอบได้ถูกมีมากเป็นคำตอบที่มักลงท้ายว่า วิธีการใดบ้าง มีประโยชน์อย่างไรบ้าง ท่านรู้สึกอย่างไรบ้าง เป็นต้น

6. การเปลี่ยนแปลง (Example of Change) หมายถึง การฝึกให้คิดถึงการเปลี่ยนแปลง ดัดแปลง การปรับปรุงสิ่งต่างๆ ที่คงสภาพมาเป็นเวลานานให้เป็นไปในรูปแบบอื่นและเปิดโอกาสให้เปลี่ยนแปลงด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างอิสระ เช่น ถ้าแผ่นดินไหวเกิดขึ้นในประเทศไทยแทนที่จะเป็นประเทศญี่ปุ่น ซึ่งชีวิตของประชาชนคนไทยจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

7. การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ (Example of Habit) หมายถึง การฝึกให้ นักเรียนเป็นคนที่มีความยืดหยุ่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลง คลายความยึดมั่นต่าง ๆ เพื่อปรับตนเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ เช่น ถ้าโลกนี้ไม่มีโทรทัศน์คนจะเป็นอย่างไรบ้าง เป็นต้น

8. การสร้างสิ่งใหม่จากโครงสร้างเดิม (An Organized Random Search) หมายถึง การฝึกให้นักเรียนรู้จักสร้างสิ่งใหม่ กฎเกณฑ์ใหม่ ความคิดใหม่ โดยอาศัยโครงสร้างเดิม หรือกฎเกณฑ์เดิมที่เคยมีแต่พยายามคิดพลิกแพลงให้ต่างไปจากเดิม ตัวอย่างเช่น ให้นักเรียนฟังเรื่องค้างแล้วต่อเนื่องตอนท้ายให้จบ

9. ทักษะการค้นคว้าข้อมูล (The Skill of Search) หมายถึง การฝึกให้นักเรียนรู้จักการสำรวจเพื่อหาข้อมูล เช่น ลองคิดว่าทำไมไม้จึงลอยได้ในน้ำแต่เหล็กจมน้ำ

10. มานะที่จะค้นหาคำตอบจากคำถามที่กำกวมไม่ชัดเจน(Tolerance for Ambiguity) เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความอดทนและพยายามที่จะค้นหาคำตอบต่อปัญหาที่กำกวม หรือเป็นสองนัย ลึกลับหรือท้าทายความนึกคิดต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ลองต่อเติมภาพจากส่วนที่กำหนดให้สมบูรณ์ ฯลฯ

11. ส่งเสริมการคิดเชิงญาณ (Intuitive Expression) เป็นการฝึกให้รู้จักการแสดงความรู้สึก ความคิดที่เกิดจากมีสิ่งมาเร้าอวัยวะรับสัมผัสการคิดทางอารมณ์หรือการคิดจากกลางสังขรณ์ ตัวอย่างเช่น สมมติเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตแล้วให้บอกความรู้สึก

12. การปรับตัวเพื่อพัฒนาตน (Adjustment for Development) หมายถึง การฝึกให้นักเรียนรู้จักพิจารณาความพลาดพลั้งล้มเหลวซึ่งเกิดขึ้น โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม แล้วหาประโยชน์จากความผิดพลาด หรือข้อบกพร่องของตนเอง หรือผู้อื่น ใช้ความผิดพลาดเป็นบทเรียนนำไปสู่ความสำเร็จ

13. ลักษณะบุคคลและกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Creative Person and Creative Process) หมายถึง การให้ศึกษาประวัติบุคคลสำคัญทั้งในแง่ลักษณะพฤติกรรมและกระบวนการคิด ตลอดจนประสบการณ์ของเขาด้วย ตัวอย่างเช่น การเปรียบเทียบประวัติบุคคลสำคัญ 2 คน หลังจากการอ่านหรือฟังประวัติแล้วให้เปรียบเทียบลักษณะนิสัยของคนทั้งสองว่าเหมือนกันและต่างกันอย่างไรและอะไรเป็นจุดสำคัญในชีวิตของเขา

14. การประเมินสถานการณ์ (Evaluate Situation) หมายถึง การฝึกให้หา คำตอบ โดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นและความหมายเกี่ยวเนื่องกัน ด้วยการตั้งคำถามว่าถ้าเกิดสิ่งนี้แล้วจะเกิดผลอย่างไร

15. พัฒนาทักษะการอ่านอย่างสร้างสรรค์ (A Creative Reading Skill) หมายถึง การฝึกให้รู้จักคิด แสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึกนึกคิดต่อเรื่องที่อ่าน

16. พัฒนาทักษะการฟังอย่างสร้างสรรค์ (A Creative Listening Skill) หมายถึง การฝึกให้เกิดความรู้สึกนึกคิดในขณะที่ฟังหลังจากฟังบทความ เรื่องราว คนตรี เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูล ความรู้ ซึ่งโยงไปหาสิ่งอื่น ๆ ต่อไป เช่น การให้นักเรียนฟังดนตรี แล้วคิดทำเต็นรำจีน เป็นต้น

17. พัฒนาทักษะการเขียนอย่างสร้างสรรค์ (A Creative Writing Skill) หมายถึง การฝึกให้แสดงความคิด ความรู้สึก และจินตนาการด้านการเขียนบรรยายหรือพรรณนาให้เห็นภาพ ชัดเจน ตัวอย่างเช่น กำหนดคำมาให้แล้วให้นักเรียนแต่งเรื่องจากคำเหล่านี้

18. ทักษะการมองเห็นภาพในมิติต่าง ๆ (Visualization Skill) หมายถึง การฝึกให้แสดงความรู้สึกนึกคิดจากภาพในแง่มุมแปลก ๆ ใหม่ ๆ ไม่ซ้ำของเดิม ตัวอย่าง เช่น ลองวาดภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ เช่น สามเหลี่ยม วงกลม สี่เหลี่ยม เป็นต้น (อารี พันธมณี, 2540)

จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นมีวิธีการหลาย ๆ วิธีซึ่งขึ้นอยู่กับความประสงค์ของแต่ละบุคคลว่าต้องการที่จะนำลักษณะของการพัฒนาแบบใดไปใช้ เพราะว่าทุกรูปแบบสามารถที่จะนำมาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ทั้งสิ้นหรืออาจจะนำมาใช้ประกอบกันก็จะดียิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป ส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา คือ การส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของบุคคลในการที่จะถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมาเป็นภาษาเขียนจากจินตนาการที่เป็นอิสระด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะบางประการ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่เสมอไป หรือการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ที่ได้เรียนรู้และค้นคว้า รวบรวมมา แล้วนำมาเขียนเป็น คำ ประโยค ที่แปลกแตกต่างไปจากเดิม ก็นับได้ว่า ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดสร้างสรรค์ทางภาษา และสามารถทำการวัดได้ด้วยแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาตามวัตถุประสงค์เฉพาะที่มุ่งจะให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด ในการใช้ภาษาในลักษณะต่างๆ

7. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) (อ้างถึงใน ทรงสิทธิ์ ทองจรัส, 2544)

ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ว่าเป็นการวิจัยอีกประเภทหนึ่งที่ใช้กระบวนการปฏิบัติการอย่างมีระบบ โดยผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ รวมทั้งมีการวิเคราะห์วิจารณ์ผลการปฏิบัติอย่างมีเหตุผลที่ได้จากการใช้วงจรการปฏิบัติกรทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การลงมือปฏิบัติจริง การสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติจริง การดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะเป็นการนำข้อมูลสู่การปรับปรุงแผนเข้าสู่วงจรใหม่จนกว่าจะสามารถหาข้อสรุปที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ ว่าเป็นการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา การศึกษาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัยหลายระดับ ทั้งในระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน กลุ่มผู้ร่วมงานการวิจัยอาจรวมถึงครู นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน

จากความหมายของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้และวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบโดยใช้วงจรในการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลการสอน ซึ่งจะต้องเป็นการดำเนินการต่อเนื่องกันไปจนสามารถได้ข้อสรุปที่แก้ปัญหาได้จริง

จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537) กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ เป็นการวิจัยที่มุ่งจะปรับปรุงประสิทธิภาพของงานประจำให้ดีขึ้น โดยนำงานที่ปฏิบัติอยู่มาทำการวิเคราะห์หาสาระที่เป็นสาเหตุของปัญหา อันเป็นเหตุให้งานนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537) ได้สรุปหลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไว้ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นความพยายามที่จะปรับปรุงการศึกษาโดยการเปลี่ยนแปลง (Changing)การศึกษาและเรียนรู้ลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงนั้น
2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการทำงานของกลุ่ม(Participatory) และใช้การปรึกษาหารือกับผู้ร่วมมือกันทำงาน(Collaborations)ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการฝึกปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางที่กลุ่มกำหนด
3. วิจัยเชิงปฏิบัติการใช้การสะท้อนการปฏิบัติ(Reflection) โดยการประเมินตรวจสอบทุกขั้นตอนเพื่อปรับปรุงการฝึกหรือการปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีระบบ (Systematic learning process) โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องนำความคิดเชิงนามธรรมมาสร้างเป็นข้อสมมติฐานทดลองฝึกปฏิบัติ และประเมินผลการปฏิบัติที่เป็นการทดสอบ (Test) ว่าข้อสมมติฐานของแนวคิดนั้นถูกหรือผิด

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ (Start small) อาจจะเริ่มต้นจากบุคคล (ครู / นักวิจัย) เพื่อพยายามดำเนินการให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงบางสิ่งบางอย่างทางการศึกษาให้ดีขึ้น โดยการที่ปฏิบัติต้องปรึกษา/รับฟังข้อคิดเห็น และอาศัยการร่วมปฏิบัติจากผู้เกี่ยวข้อง

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการสร้างความรู้ใหม่ ที่ให้แนวทางปฏิบัติเชิงรูปธรรม จากบันทึก (Records) พัฒนาการของกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงได้ ทำให้เป็นกระบวนการเข้าสู่ปัญหา การแก้ไขปรับปรุง และได้ผลสรุปที่สมเหตุสมผล ในขณะที่เดียวกันก็สามารถนำประสบการณ์ศึกษามาประมวลเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎี (Proposition) ได้

แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียนโดยการครูเป็นผู้เรียนรู้และวิเคราะห์ห้วงการจากผลที่ได้จากการปฏิบัติจะทำให้ได้รูปแบบการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของชั้นเรียนและระบบของโรงเรียนของตนอย่างแท้จริง

กรอบในการศึกษาโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

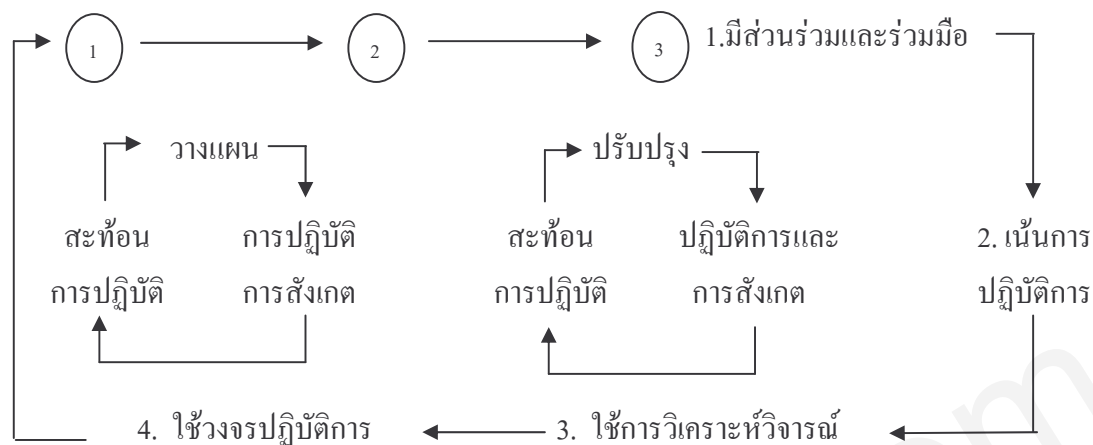
1. เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและมีการร่วมมือ (Participation and collaboration) ใช้การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนสำคัญและมีบทบาทเท่าเทียมกันในทุกระบวนการของการวิจัย ทั้งการเสนอความคิดเชิงทฤษฎี และการปฏิบัติ ตลอดจนการวางแผนการวิจัย

2. เน้นการปฏิบัติ (Action orientation) การวิจัยชนิดนี้ใช้การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และศึกษาผลของการปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนา

3. ใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Function) การวิเคราะห์การปฏิบัติอย่างลึกซึ้งจากสิ่งที่สังเกตได้ จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลเพื่อการปรับปรุงแผนการปฏิบัติ

4. ใช้วงจรการปฏิบัติการ(The Action Research Spiral) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Acting) การสังเกต (Observing) การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflecting) ตลอดจนการปรับปรุงแผน (Re-Planning) เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไป จนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานเป็นที่พอใจ

จากที่กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปกรอบแสดงลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 กรอบแสดงลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (The Main Features of Action Research adapted from Kemmis and Mc Taggart, 1992 Zuber skerritt, 1991)(ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2537)

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

Kemmis and Mc Taggart (อ้างถึงใน ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2537) ได้กล่าวถึงการนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการไปใช้เพื่อพัฒนาปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนจริงในโรงเรียน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. **ขั้นวางแผน (Planning)** เริ่มต้นด้วยการสำรวจปัญหาที่สำคัญที่ต้องการให้มีการแก้ไข ครูและผู้เกี่ยวข้องอาจเป็นครูอื่น ๆ ที่สอนร่วมกัน นักเรียน ผู้ปกครอง และ/หรือผู้บริหาร วางแผนพร้อมกันสำรวจสภาพการณ์ของปัญหาว่ามีอย่างไร ปัญหาที่ต้องแก้ไขคืออะไร ปัญหานี้เกี่ยวข้องกับใครบ้าง วิธีการแก้ไขจะเป็นรูปแบบใดบ้าง จะต้องปฏิบัติอย่างไร การปฏิบัติการแก้ไขจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างและให้การสนับสนุนเป็นต้น ในขั้นของการวางแผนจะมีการปรึกษาร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง การใช้แนวคิดวิเคราะห์สิ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาในรูปแบบต่อไปนี้ จะช่วยให้มองเห็นสภาพการณ์ของปัญหาชัดเจนขึ้น

2. **ขั้นปฏิบัติการ (Act)** เป็นการนำแนวคิดที่กำหนดเป็นกิจกรรมขั้นวางแผนมาดำเนินการเมื่อลงมือปฏิบัติ การใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ประกอบไปด้วย โดยรับฟังจากผู้ร่วมวิจัยหรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากการปฏิบัติจะเป็นข้อมูลย้อนกลับว่า แผนที่วางไว้อย่างสมเหตุสมผลนั้นปฏิบัติได้จริงมากน้อยเพียงใดและอาจมีอุปสรรคอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องโดยไม่คาดคิด ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (เช่น ถูกต่อต้านโดยผู้บริหาร หรือโดยนักเรียน) ฉะนั้น แผนงานที่กำหนดไว้อาจยืดหยุ่นได้ นั่นคือ

การปฏิบัติการโดยมีลักษณะเป็น fluid and dynamic โดยผู้วิจัยต้องใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจที่เหมาะสมและมุ่งการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ด้วย

3. ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) ขณะที่ทำการวิจัยดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนที่วางไว้เป็นเรื่องที่แน่นอนว่าในสภาพการณ์นั้นต้องมีความราบรื่น อุปสรรค และข้อขัดข้องบางประการ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการสังเกตการณ์ควบคู่ไปด้วย ใช้การสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างระมัดระวังด้วยความใจกว้าง (นั่นคือ เปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง) พร้อมกับจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งที่คาดหวังและไม่ได้คาดหวัง สิ่งที่ต้องทำการสังเกตคือ กระบวนการของการปฏิบัติการ (The action process) ผลของการปฏิบัติการ (The Effects of action) ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจ ก็ดี และสภาพการณ์แวดล้อมและข้อจำกัดของการปฏิบัติการ (The circumstances and constraints) การสังเกตนี้รวมถึงการรวบรวมผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติขึ้นโดยการเห็นด้วยตา การได้ฟัง และการใช้เครื่องมือ/แบบทดสอบวัดผล ออกมาในเชิงตัวเลขหรือใช้แบบสำรวจ/แบบสอบถามวัดสิ่งที่ต้องการทราบความเปลี่ยนแปลงด้วย

4. ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect) ขั้นสุดท้ายของวงจรการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือการประเมินหรือตรวจสอบกระบวนการ ปัญหาหรือสิ่งที่จำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง จะต้องตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และของระบบการศึกษาที่ประกอบกันอยู่โดยผ่านการอภิปรายปัญหา การประเมินโดยกลุ่มจะทำให้ได้แนวทางของการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมและเป็นพื้นฐานข้อมูลที่น่าไปปรับปรุงและการวางแผนการปฏิบัติต่อไป

ขั้นตอนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (คงศักดิ์ ชาติทอง, 2542) (อ้างถึงใน ทรงสิทธิ์ ทองจรัส, 2544) เสนอว่าการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนควรดำเนินตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา (Identifying a Problem) ทำโดยการสังเกต โดยผู้เริ่มต้นต้องเป็นครู ครูควรเลือกปัญหาที่อยู่ใกล้ตัวที่สุดและเราอยู่ในฐานะที่จะจัดการกับมันได้

2) วางแผนการวิจัย(Making a Plan) จะใช้วิธีการดำเนินการวิจัยอย่างไรเช่น อาจจะทำการศึกษาโดยวิธีการสำรวจความคิดเห็น หรือจะทำวิจัยเชิงคุณภาพทั้งนี้ต้องระมัดระวังในการเตรียมวิธีการเก็บข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น ใช้การประเมินผลแบบ Illuminative Evaluation และใช้การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบ Triangulation

3) ลงมือทำการวิจัย(Taking Action) ในการลงมือปฏิบัติการวิจัยไม่ว่าแผนที่วางไว้ จะดีเพียงใดย่อมต้องมีเหตุการณ์ที่นอกเหนือความคาดหมายเกิดขึ้นอยู่เสมอ นักวิจัยที่ดี ต้องวางแผนการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลไว้ให้รัดกุม

4) การประเมินผลของการวิจัย(Evaluating the Effect of the Action) ครูอาจต้องเตรียมตอบคำถามเหล่านี้

- (1) การเปลี่ยนแปลงนี้มีผลอย่างไรต่อการเรียนของนักเรียนเราบ้าง
- (2) นักเรียนรู้อะไรบ้าง
- (3) การเปลี่ยนแปลงนี้ควรเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอหรือไม่
- (4) ถ้าต้องการให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอต้องทำอะไรบ้าง
- (5) มีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง ที่เราจะวิจัยต่อไปอีก
- (6) การต่อรองกับผู้เกี่ยวข้อง (Negotiate with those effected) จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เพื่อช่วยให้เกิดความยุติธรรม ความถูกต้องและเกิดความน่าเชื่อถือ
- (7) การรายงานความก้าวหน้า(Report progress)จะต้องรายงานทั้งผลที่เกิดขึ้นตามความคาดหวังและผลที่อยู่นอกเหนือความคาดหวังต่อผู้ที่สนใจในปัญหานั้น
- (8) การทำให้ผู้ร่วมวิจัยรู้และเข้าใจหลักการ(Make your principles binding and know) ก่อนเริ่มงานวิจัยต้องทำให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องเข้าใจหลักการ รู้สิทธิและความรับผิดชอบของตนเองเป็นอย่างดี

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

สิริมาน ยูวโสภีร์ (2545) ได้ทดสอบ เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษเจตคติ และความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนเขียนตามแนวทฤษฎีการสอนแบบอรรถฐาน และการสอนแบบเดิม ผลการทดสอบ พบว่า 1) ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีอรรถฐานและนักเรียนที่ได้รับการสอนตามการสอนแบบเดิม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีอรรถฐานก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีอรรถฐานและนักเรียนที่ได้รับการสอนตามการสอนแบบเดิม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีอรรถฐานก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชนันชิตา รัตนปราชญ์ (2547) ได้วิจัย เปรียบเทียบ ผลการใช้แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 10 – 12 ปี ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนที่มีอายุระหว่าง

10 – 12 ปี มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ภายหลังได้รับการฝึกโดยใช้แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 2)นักเรียนที่มีอายุระหว่าง 10 – 12 ปี ที่ได้รับการฝึกโดยใช้แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่มีอายุระหว่าง 10 – 12 ปี ที่ไม่ได้รับการฝึกโดยใช้แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชุตินา วงษ์พระลับ (2549) ได้ศึกษา ความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (มอดินแดง) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ บูรณาการแบบสหวิทยาการ โดยกลุ่มทดลองจำนวน 53 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้บูรณาการ แบบสหวิทยาการ ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร กลุ่มควบคุมจำนวน 53 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลอง มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านความคิดยืดหยุ่น และที่ระดับ .05 ในด้านความคิดคล่องและความคิดริเริ่ม

สมใจ สุรินทร์(2550) ได้ศึกษา ความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ 4 MAT. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนบ้านทองหลาง สพท.ขอนแก่น เขต 1 จำนวน 24 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental design) ที่มีกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียว มีการวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest – Posttest Design) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 MAT มีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง ทั้งในด้านความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่ม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

วารุณี อุ่นบุญ(2540) ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบการสอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยเน้นการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และพัฒนาโดยใช้กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่า 1)การพัฒนารูปแบบการสอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยเน้นการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่สำคัญคือ ขั้นเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น ครูนำเสนอสถานการณ์หรือบริบทที่เหมาะสมกับรูปแบบทางภาษาที่จะเรียน โดยใช้สื่อการสอนที่เป็นรูปธรรมหรือกิจกรรมนำเสนอต่อหน้าเรียนให้ได้เรียนพร้อมกันทั้งชั้น ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นเสนอเนื้อหา และขั้นสรุป ขั้นศึกษาเป็นกลุ่มย่อย นักเรียนจะฝึกการใช้รูปแบบของภาษาโดยใช้บัตรงานและบัตรคำสั่งซึ่งนักเรียนจะระดมความคิดในการฝึกฝนร่วมกัน โดยเน้นกระบวนการกลุ่มแบบร่วมมือกัน ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร นักเรียนจะทำกิจกรรมการใช้ภาษาในสถานการณ์ใหม่ที่ต่างไปจากขั้นเสนอเนื้อหา นักเรียนจะได้ทำแบบทดสอบย่อยหลังจากที่เรียนจบในแต่ละวงจร

เพื่อประเมินความเข้าใจในบทเรียน โดยไม่ให้นักเรียนช่วยเหลือกันในแบบทดสอบย่อย 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยเน้นการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สูงกว่าเกณฑ์ความรู้ที่กำหนดไว้เป็นร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม คือ คิดเป็นร้อยละ 88.08 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ความรู้ที่กำหนดดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์จำนวนนักเรียนที่กำหนดไว้ร้อยละ 90

3) ทักษะทางสังคมและการตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยเน้นการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ มีทักษะทางสังคมสูงขึ้น ในด้านความสามัคคี ความมีระเบียบวินัยความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม และการมีความตระหนักในคุณค่าของตนเองสูงขึ้น ในด้านการมีความเชื่อมั่นในตนเองและความกล้าแสดงออกในการใช้ภาษาอังกฤษ

ทรงสิทธิ์ ทองจรัส (2544) ได้ศึกษา การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เกม และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่า

1) การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เกม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่สำคัญคือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน มีจุดหมายเพื่อเตรียมความพร้อม และสร้างแรงจูงใจ โดยให้นักเรียนรู้จักประสงค์การเรียนรู้และเน้นการใช้กิจกรรมทางภาษาต่าง ๆ ในการทบทวนความรู้เดิมของนักเรียน เพื่อเชื่อมโยงให้เข้ากับเนื้อหาใหม่ ขั้นสอน ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเสนอเนื้อหา ขั้นฝึก และขั้นนำภาษาไปใช้ในการสื่อสาร ในขั้นนำภาษาไปใช้ในการสื่อสาร กิจกรรมที่ใช้คือการเล่นเกมหาษา ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นแจ้งจุดประสงค์ของการเล่นเกมหาษา ขั้นอธิบายวิธีการเล่น ขั้นสาธิตการเล่น ขั้นลงมือเล่นและขั้นวิเคราะห์วิจารณ์หลังการเล่น ขั้นสรุป นักเรียนจะได้ร่วมกันสรุปทำความเข้าใจในเนื้อหานั้น ๆ โดยใช้คำถามนำจากครู ขั้นวัดผลและประเมินผลครูจะใช้การถาม-ตอบคำถามจากสถานการณ์ที่กำหนด และการทำแบบฝึกหัดท้ายแผนการสอน

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้เกม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสูงกว่าเกณฑ์ความรู้ที่กำหนดไว้เป็นร้อยละของคะแนนเต็ม คือ คิดเป็นร้อยละ 83.10 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ความรู้ที่กำหนดดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 82.14 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์จำนวนนักเรียนที่กำหนดไว้ร้อยละ 80

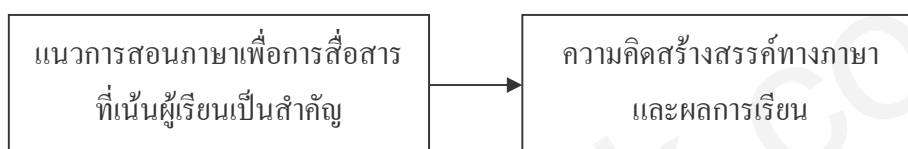
ทวิญญา เนคนานุรักษ์ (2547) ได้ศึกษา รูปแบบการสอนภาษาอังกฤษที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยวิธีสตอรีไลน์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ผลการศึกษา พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยวิธีสตอรีไลน์ มีผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มที่เรียนโดยวิธีการสอนสตอรีไลน์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า กลุ่มที่เรียนโดยวิธีการสอนปกติ

2) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยวิธีสตอรีไลน์ มีความพึงพอใจอยู่ที่ระดับมาก (3.50 – 4.49)

จากงานวิจัยด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สรุปได้ว่า การใช้รูปแบบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบต่างๆ สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และกล่าวได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถฝึกฝนได้ โดยครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงการใช้กิจกรรมที่หลากหลายที่จะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ให้เต็มตามศักยภาพของตนเองได้เป็นอย่างดี

9. กรอบแนวคิดในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา(ภาษาอังกฤษ) ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แสดงได้ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการศึกษา